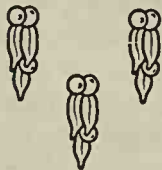

DR. PETRU HETCOU

Poesia poporală
din Bihor

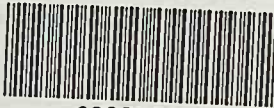
bd 259426

BEIUȘ
TIPOGRAFIA „DOINA” SOCIETATE PE ACȚII.
1912.

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI
COTA 70027

637/03

B.C.U. Bucuresti

C20032291

Poesia poporală din Bihor

Folklorul cucerește tot mai mare teren în domeniul științelor și preocupă tot mai mult filologii și savanții veacului nostru, fiindcă cine vrea să cunoască temeinic limba, trecutul, tradițiile și calitățile sufletești ale neamului său, trebuie să facă studii folklorice sau etnopsichologice. Astăzi filologii și scriitorii serioși se interesează și studiază cu zel produsele literare ale neamurilor lor, fiindcă în ele se reoglindează sufletul și caracterul național, în ele se manifestă trecutul fidel și viața sufletească a unui popor. Doesele populare conțin o comoară nesecată de idei originale și sentimente nobile — născute din izvorul curat al geniului poporului, încă neturburat de influințe literare străine.

Veacuri întregi nu s'au interesat scriitorii de literatura poporală; poporul până la revoluțiunea franceză era disprețuit în Europa întreagă și nu lua parte în afacerile vieții de stat. Ideile revoluționare ale veacului trecut au schimbat această stare normală și prin participarea poporului la viața publică se dă o deosebită atenție și poeziei populare.

La noi direcția poporală s'a început abia la mijlocul veacului trecut, — în Țară însă prin activitatea neobosită alui Alexandri, Creangă, Ispirescu și a scriitorilor de azi curentul poporal a devenit atât de puternic, că cu mândrie putem constata un progres frumos pe terenul literaturii populare. În Ardeal s'au făcut mai multe colecții și studii de poezie și literatură poporală, în părțile ungurene însă numai la început suntem. Împrejurarea aceasta și dragostea de locul meu natal m'a îndemnat, să spicuiesc produse de poezie poporală din Bihor și prin analiza lor să fac cunoscută viața sufletească și culturală, ideile și sentimentele, cari stăpânesc inima și mintea alor 300,000 Români.

Poporul român din Bihor este un neam de oameni bogați suflatește; față de temperamentul mai aprins al Românilor din alte părți Românul din Bihor are naturel mai liniștit și serios.

Sentimentele și pasiunile mai vehemente sunt rare în cântecele poporului român din Bihor și în general au un colorit duos. Multele suferințe, ce au îndurat Românii din Bihor, au dat naștere unei vedite melancolii, ce se exprimă în accentele și melodiile duiosase ale poeziei populare din Bihor. E ceva caracteristic, că Românul din Bihor, deși a suferit așa mult, în poezia sa are puțină ură față de asupritorii săi; aceasta arată nobleța de inimă a neamului românesc din Bihor.

Românii din Bihor erau până în 1848 iobații episcopilor latini din Oradea Mare sau supușii diferitelor familii nobile maghiare din Bihor. Fiindcă Românii din Bihor până în timpurile mai noi n'au avut nici un rol politic mai însemnat, toate datele — ce le avem despre trecutul lor — se referesc la viața lor religioasă. În cele religioase până la începutul veacului al XVI. atârnau de episcopii latini din Oradea Mare.

În veacul al XVI. în urma schimbărilor religioase din Ungaria poporul român din Bihor ajunge sub stăpânirea domnilor protestanți și apoi a turcilor, cari au cucerit Bihorul întreg. Protestanții au dat nescari privilegiu poporului român din Bihor și le promiteau libertate deplină, ca să-i poată converti mai ușor la confesiunea lor. E fapt istoricește constatat, că mai multe comune românești din Bihor — ademenite de promisiunile protestanților — au trecut la calvinism; pe cei rămași credincioși legii străbune, despoindui de toate drepturile, îi asupreau după plac.

Cunoscute sunt asupririle și suferințele, ce au răbdat Românii din Ardeal sub domnia principilor protestanți; în asemenea fel au fost maltratați și Românii din Bihor, unde pe lângă samavolnicia nobililor maghiari mai aveau să poarte și jugul greu al Turcului.

După o domnie de un veac și jumătate a turcilor și după o asuprire tirană în cele religioase din partea protestanților Românii din Bihor — prin un decret împărătesc — ajung la finea veacului al XVII. iarăși sub stăpânirea episcopilor din Oradea Mare; aceștia se foloseau de toate mijloacele, să convertească pe

Români la catolicism, prin ce voiau să întărească temelile zdruncinate ale bisericii catolice din Bihor.

Dintre episcopii latini Augustin Benkovits și Emeric Csáky se sileau prin acordarea alor tot felul de privilegii, să câștige și neamul românesc din Bihor pentru biserica catolică. O parte a Românilor din Bihor — ne mai putând suferi asupra „nemeșilor” protestanți — a trecut la Catolicism, în buna speranță, că prin aceasta vor dobândi privilegiile și drepturile promise și apoi nu vor fi așa de disprețuiți și năcăjiți. Cealaltă parte a poporului român din Bihor, care n'a voit să se unească cu biserica Romei, a ajuns sub jurisdicțiunea episcopilor sârbești din Arad, dintre cari mai ales Ioanichie Martinovici și Sofronie Ravanicianici trimiteau călugări în Bihor, să ademenească poporul român la biserica lor și cu diferite promisiuni să-l abată dela Unire.

Românul din Bihor n'icând n'a avut mare simpatie față de „*popistașii nemeși*”, cari îl disprețuiau și-l asupreau tot în aceeași măsură ca „*protestanții calvini*”; când agenții episcopilor sârbești din Arad îi amenințau pe Români și cu aceea, că „*popistașii*” le vor lua cărțile bisericești bătrâne, din cari moșii și strămoșii lor s'au rugat și au cântat, poporul nu mai voia să audă de Unirea cu biserica catolică.

Sub influința acestor amenințări și ademeniri multe comune deja unite au părăsit Unirea și cu jurământ pe sânta cruce s'au jurat și cu dijmă grea s'au obligat, că vor atârna de Vlădica sârbesc din Arad. Mai mulți preoți și mireni, conduși de sentimentul dragostei de limbă, au mers la Arad, ca să-și câștige episcop de legea și limba lor. Dorința aceasta însă nu li-s'a putut realiza, fiindcă vlădicii sârbești din Arad erau cu mult mai șireți și egoiști, decât să-și împărțască dijmele păstorești și puterea arhierască cu un episcop »valah«.

Poporul român »unit« din Bihor — prin Unirea cu biserica Romei — a câștigat nescari scutințe de dijmă, iar clerul unit s'a făcut părtaș acelor privilegii, de cari se bucurau preoții ruteni prin un decret împărătesc din 1792.

Prin înființarea Episcopiei gr-cat. române de Oradea Mare (1748), Românii uniți din Bihor în năcazurile lor aflau ocrotire și mângăere la Vlădicii lor, cari socotindu-se de adevărați părinți ai credincioșilor, au ridicat instituțiuni culturale în Beiuș și

în Oradea Mare pentru deșteptarea neamului românesc din Bihor. E interesant, că poporul român din sudul Bihorului — deși are prilej bun de a-le da copiilor săi pregătiri superioare, trimișându-i la școalele din Beiuș — este în toată privința inferior Românului de pe șesul și din nordul Bihorului. Românii de pe șesul și din nordul Bihorului sunt mai deștepți, mai inteligenți și mai bine situați, decât cei din sudul Bihorului; cauza acestei deosebiri o găsim în lupta pentru traiu, ce o poartă poporul român de acolo rivalizând cu poporul maghiar privilegiat și ajutorat de Stat. Rivalitatea aceasta nu o aflăm în sudul Bihorului, unde Românul — fiind mai scutit de influință străină — e mai liniștit și nepăsător și în cele mai multe comune alcoolist, prin ce se ruinează atât materialicește, cât și moralicește.

E păcat național și pierdere intelectuală enormă, că Românii din sudul Bihorului nu pot scăpa de boala beției, care le slăbește mintea naturală ageră și cauzează degenerarea generației mai tinere. Ca dovadă despre memoria bună și mintea naturală ageră a românului din Bihor ne poate servi George Indrei din Leheceeni — un bătrân de 60 de ani — care, deși e analfabet, știe de rost mai toate poeziile populare din sudul Bihorului. El mi-a »descântat« legenda despre »*Gruia lui Novac*«, »*Cântarea mirelui*«, colindele originale și satirele pline de sarcasm din colecțiune.

Poesia populară e bine dezvoltată atât în sudul, cât și în nordul Bihorului; m'am silit a aduna și a face cunoscute cele mai originale și caracteristice cântece populare din toate părțile Bihorului — locuite de Români — ca probe de poezie populară din Bihor.

Poeziile indicate le-am reprodus în graiul poporului român din Bihor, care se deosebește mai ales în privința vocalismului de limba literară. Pentru a putea reda cât de fidel limbajul Românului din Bihor am întrebuițat unele semne fonetice, cari în limba literară nu se uzitează și pentru cetirea corectă a poeziilor am văzut de bine, să le dau și explicația:

Semnul „e“ exprimă vocala „e“ deschis, se folosește în nordul Bihorului în locul diftongului „ea“.

Semnul „b“ exprimă consonanta „b“ muiat

Semnul „č“ „ consonantele „t+ș“

Semnul „d“ „ consonanta „d“ muiat

Semnul „g“	esprimă	consonanta	„g“	muiat
Semnul „k“	„	„	„k“	palatalizat
Semnul „l“	„	„	„l“	„
Semnul „n“	„	„	„n“	„
Semnul „p“	„	„	„p“	muiat
Semnul „t“	„	„	„t“	palatalizat!

Se mai folosește în limbajul bihorean diftongul „uo“, d. e. cuvântul *om* se rostește „uom“ și diftongul „oa“ închis, care l'am notat cu semnul „o“.

E de lipsă, să cunoaștem pronunțarea corectă a semnelor ortografice indicate și din punctul de vedere a versificațiunei.

Poesiile noastre populare sunt ritmice și versificate cu ton liber; caracteristica aceasta proprie poeziei populare se află și în poeziile populare din Bihor, dacă se citesc cu intonare corectă, ce numai prin rostirea bună a semnelor fonetice explicate se poate efectui.

Abatere dela regulile versificațiunei se află în colinde și în satire, unde *tonul versificațional* e cu totul liber și versurile nu rimează toate, ci sunt multe versuri albe. Scrutând ritmul poeziilor populare din Bihor, aflăm, că ritmul este de regulă troheic.

D. e.

Ciñ' ȝrădit horile,
Aibă trup ca florile!

Ritmul are rol foarte însămnat în poeziile populare; ne frapează tendința geniului poporal de a înșira cuvintele cât mai simetric din punctul de vedere al poziției accentului față de un număr mai mare de silabe din versul următor și modificarea terminațiunei cuvintelor din punctul de vedere al rimei.

D. e.

„Ciñe n'are pă nime,
Doamñe 'n lume nu-l țiriș,
Nu mă țiriș nici pă miñe,
Că nici io nu am pă nime“.

„Dână fusei la maica
Dă lucrăm dă nu lucrăm,
Tă buna maichii eram;
Nu țesem, nu puñem pânză,
Numa tă zicem în frunză
Și dormem până la prânz(ă)“.

Fiecare vers rimează cu cel următor; se află însă arareori și câte un vers, care nu are soț în privința rimei, cum e versul prim din doina citată:

«Dână fusei la maica»

care servește ca introducere.

De multe ori rima se continuă și în versul următor, adică trei versuri au aceeași rimă; ca exemplu ne servește versul ultim din doina citată:

»Și dormem până la prânz(ă)«

unde și terminațiunea ultimului picior e modificată din punctul de vedere al rimei.

În cântece Românul din Bihor evită — încât se poate — pronunțarea necorectă, obvine însă, că vre-unul din picioare este defectuos în privința accentuării, aceasta se întâmplă din punctul de vedere al ritmului. Așa este d. e. piciorul ultim din versul al 4-lea din strofa următoare:

«Ciște dăsparfe cii dragi,
Poarfei corbii carne 'n fași,
Și ăăfii pișigoii
Și să mîire ăoamerii».

Câteodată versul de patru picioare se împarte în două versulețe de câte două picioare:

D. e.

»La mândra când a viși,
Mândru casa i-oi tomîi:

La obloace

Busuioace

La grinzele

Folofele

Și la ușe

Bot de ruge...«

Poesiile populare din colecție (pag. 33—96) exprimă notele sufletești caracteristice ale poporului român din Bihor, — prin analiza lor mă voi nizuî a face cunoscută vieața sufletească a Românilor din Bihor.

Productele literaturii populare se pot clasa după conținut:

I. Legende și colinde.

În legende și colinde se observă sentimentul religios-moral a neamului românesc din Bihor.

Românul din Bihor e crescut de mic în spirit religios și bunii lui părinți se nizuiesc a-l feri de rău, îndemnându-l la viață cinstită, precum sfătuiește și Novac pe fiul său rătăcit în „*Legenda despre Gruia lui Novac*” (pag. 33—37.)

„Gruio, Gruio fătú mńeu
Tare-i rău năravu tău,
Lasă-fe de tálhărit,
Gândesfe la căsătorit!”

Gruia neasculiând de tatăl său a mers în Țarigrad, unde „turcii îl prinseră, îl legară și'n femniță îl băgară”.

Legenda^x continuă apoi așa :

»Doi corbi albi apoi veñi
Dă oblocu femniți;
Apoi Gruia lui Novac
Așa frumos i'o rugat:
„Vași iufe la tăicușul mńeu
Și-i spuñeși, c'am dat de rău
Și-i spuñeși, că Gruia moare
La Țarigrad în prinsoare”. —

Primind Novac vestea aceasta tristă îmbracă vestimente călugărești și mergând la împăratul în Țarigrad îl roagă, să-i permită, să-l „pocăiască” pe Gruia, căci :

Io-s popă călugăresc
Și vreu să'l spovedesc“.

Împăratul nu i-a dat voie, să între la Gruia în temniță, atunci Novac l'a scăpat cu forța și luând armele de sub falon :

„Dă turci ii apucau
Și ca năpii ii tăiau,
Mutau armele 'n stânga,
Dicau turcii ca și frunza,
Mutau armele 'n dreapta
Dicau turcii ca și iarba

Se duceau în rotogol
Pân'ce o rămas locú gol“.

După aceea aprinzând Țărigradul merg la crășmărița, care
pe Gruia l'a vândut

„Gruia vrea s'o prăpădească
Pentru fata-i rușinata,
Da Novac cunoscú dint'o dată
Că-i fata lui țe furată“.

După ce Novac își scăpa și fata din prinsoarea împăratului :

„ . . . tăfi tri încălecară
Și s'o 'ntors în a lor țară“.

Legenda despre Gruia lui Novac e cunoscută și în Ardeal și are același conținut. În cadrul legendei din Bihor se află crâmpoie din basmul despre originea corbilor albi.

Se zice, că înainte de potop (diluviu) corbii erau toți albi; când Noie a trimis corbii din corabie, să vadă de a scăzut deja apa, ei nu s'au reîntors, ci s'au pus să mănânce mortăciuni. Dumnezeu pentru aceasta i-a pedepsit, să fie negrii ca păcatul.

Sentimentul religios iese la iveală mai ales în colinde, cari ne-au păstrat un obicei vechiu, frumos și moralizător totodată. La colindat merg copilașii, băieții de școală, feciorii și bărbații în presara Crăciunului; la orașe și în satele mai mari se aliază mai mulți studenți și umblă cu „ViŃlaimul“, adecă în forma unei reprezentații teatrale povestesc nașterea Mântuitorului în ViŃlaim, călătoria celor trei crai și intenția păcătoasă alui Irod de a ucide pe Domnul Hristos!

Colindele au de regulă conținut religios și subiectul lor e luat din biblie. Așa colinda I. și III. din colecție (pag. 38) istorisește nașterea Dlui Hristos în ViŃlaim. În colinda IV. „Își plânge păcatele Adam și Eva“, pentrucă trebuie să părăsască raiul. În colinda VI. e vorbă despre fapta trădătoare alui Iuda, și despre răstignirea Mântuitorului; moartea Lui pe cruce e descrisă fidel după Evanghelie :

„Când cruce ă-o rădicat,
Soarile s'o 'ntuiecat,

Luna învăscută 'n sânge,
Stelile-o 'nceput a plânge,
Pământu cutremurat,
Domnu sufletu ș'o dat“.

Colindele VII. și VIII. ne-o prezintă pe Maica sfântă „cu
fiuț micuț în brață“, pe care-l alintă și'l desmeardă.

Colindele celelalte din colecție sunt variate; cu privire la
conținut putem deosebi istorice, cosmogonice și parabolice.

Colinda II. e istorico-cosmogonică, în care e descrisă for-
marea Universului în cadrul luptei Sântului Ilie cu Iuda, care
a intrat în rai....

„Și raiul rău l'o prădat,
Mândre sem' o apucat:
Și feile raiului
Și razăle soarelui;
Și în iad l-o aruncat:
Mândru raiu 'ntuțecat
Scârnav iadu luminat.“

Urmează apoi în formă dialogică sfatul lui Dumnezeu cu
sfinții săi și cu sântul Ilie, care cere dela Dumnezeu „tunu și
fulgeru, ca și 'nveță pă Iuda“:

„Când Ilie tuna 'ntifeuară
Iuda să cutremurară,
Când își tun' a doăuară
Iuda din dînți își crășcară.
Când își tun' a trieuară
Iuda 'n patru și crăpară.

Recăstigând sântul Ilie „feile raiului și razele soarelui“:

„Și cei sfinți dă bucurie
Începură tăși a scrie;
Pă poalele cerului
Tă cu stele mănânțele,
Mai pe sus pă lângă iele
Scrisă-i luna cu lumină
Și soarile cu razăle“.

Colinda aceasta este un fragment de epopee religioasă populară, a cărei subiect îl formează legenda despre resvrătirea Luceafărului (Lucifer) în contra lui Dumnezeu și alungarea aceuia din raiu prin arhanghelul Mihai. Poporul a schimbat numirile eroilor — numindu-l pe Lucifer cu numele odios alui Iuda, iară pe arhanghelul Mihai îl înlocuește cu sântul Ilie.

Colinda V. este transcrierea în versuri a parabolei din Evanghelie despre omul cel bogat și Lazar cel sărac.

În colinda X. e simbolizată dreptatea dumnezeiască în persoana sântului Petru, care nici pe tatăl său nu'l lasă în rai, dacă a fost rău.

Colinda XI. ne arată îngrijirea părințască alui Dumnezeu, față de Adam, „după ce l'o țipat din rai“.

În colinda XII. e personificat „Moș Crăciun — ca omul cel mai bun“, în grajdul căruia s'a născut Domnul Hristos.

Sunt în Bihor încă foarte multe colinde de origine literară, formate de proeși sau învățători din conținutul Bibliei sau după cântările bisericesti; din colindele aceste n'am publicat nici una, fiindcă scopul lucrării mele este a face cunoscut numai produse de ale literaturii populare nescrise.

II. Satire.

O notă caracteristică sufletească a Românului din Bihor e ironia (batjocura), ce apare din satirile colectate (pag. 52 și 81.) În satira I. popa dela Iosășel voind să-și bată joc de un țaran, îl îndeamnă la târg, să schimbe cu el:

„Că-i dă vaca ș'on vișăl,
Să-i dē scroafa ș'on purcel“.

Observând țaranul batjocura îi răspunde ironic părintelui:

„Ba așa Domnule părințe,
Dmn'nezo să-ți deie mințe“.

În satira II. un bogat vrea să batjocurească pe un sărac, lăudându-se cu avuția sa mare, la ce săracul îi răspunde cu ironie:

„Dacă ai tu atâta biñe,
Nu mi-l spuñe cătă miñe,

Numa-l fiine cu viața
Până mâine demința“.

E clasică ironia din satira III, unde bărbatul harnic își batjocurește muiera leneșă:

„Cătu-i țara și lume,
Nu-i muiera ca dame,
Că-i cu barbă ca caprile
Cu picioare ca vacile;

După vorbele aceste batjocuritoare o laudă în felul ironic cel mai fin:

„Da-i mândruță ca o cruce
Da la lucru n'o pot duce,
Sara de vreme s'alină
Ca un pește pă dălbina.
Ochii muierii cei căprie
Ajung tri mii de galbiți,
Brâncile și gura îi
Nu le pot biciului,
Capu nații ș'a îi mințe
Scump' ar fi ș'o pot io vinde!“

Muiera recunoscându-și greșalele îi răspunde bărbatului în ton asemenea ironic:

„Taci bărbate nu mă bafe,
C'apoi-ți fac un rând de haițe;
Când îi me la beserică,
L'oi usca pe camniță;
Tată lume să se mîire,
Numa tramă, numa fire,
N'ezbife, nedălbife
Niciodată pârliute,
Nici'n ițe nu rostife,
Nici'n spată nu izbife“.

Tot de același conținut este și satira IV, unde bărbatul plecând de acasă — se gândește, cum l-ar jeli femeia lui, dacă ar auzi, că a murit:

„A me bab'o d'auzit,
Doamne faină m'o jelit,
Cu pană de păușiță
Moare de răs pă uliță;
Cu pană de păun verde
Merge, jucă la hidețe“.

În satira V. întreabă bărbatul pe femeie:

„Spune nan'adevărat,
Câți feciori t-or sărutat?“

Ea îi răspunde tainic, dar ironic:

„Numa cinci
Poartă opinci
Și nou 's
Cu cisme nouă
Și zece's cu chepeșege
Ș'acea 's mai mari în lege“.

În satirile VI. și VII. e batjocurit feciorul „mefelev“ și rușinos, care zice despre sine ironic:

„Am de ce fi mefelev,
Că de când m'am trezit ieu
N'am durmit în Iepedău,
Numa'n strai de suman rău“.

Că are traiu așa rău, nu e păcatul lui, fiindcă »e sărac și n'are nimic«.

Cine îl va învăța, să trăiască mai bine, aceluia îi va fi recunoscător:

»Care o și trăi mai bine,
Înveșă-mă și pă mișe,
C'apoi dau aldămas bun,
Cruce, dacă moare-i pun,
Pușe-i-oi cruce de pîtră
Să nu putrazască 'n grabă».

În satira VIII. sunt batjocurite fetele bogate, cari sufletește sunt de regulă sărace și simple:

«Locomii la sufe multe
Luai muta dintre mușe

Sufele băgai în ladă,
Muta-i la miine pă vatră».

În satira X. burlacul bățjocurilor dă sfat feciorului «în-
surățal»: »să nu-și deie pana până nană«. Dacă totuși vrea să
se însoare, față mândră să nu-și ia, căci

«Ce mândruță tare rade,
Nici mătuța nu-ți prinde;
Și sede tă la obloc
Ca-și cătana șilboc;
La oblocu cel din jos,
La vecinu, că-i frumos!»

Burlacului bățjocurilor îi replică fata »țanțoșă« cu dispreț
și foarte ironic în satira ultimă din colecție:

«De cât pită cu clumău
Și s'o mândi cu'n mefeleu
Mai bine mălai cu moare,
Să mă uit ca cătă soare,
Să trăiesc numa o lună
Să-mi fac și io voie bună!»

III. Cântece haiducești și cătănești.

O calitate sufletească caracteristică a Românilor este râvna
după libertate și sentimentul de răsbunare, ce se manifestă
în cântecele haiducești. Cântece sau balade haiducești — cari să
întrunească toate cele trei elemente a baladei — sunt puține în
Bihor. Elementul epic e în preponderanță, ce iese la iveală și
în „Hora lui Cercel“ (pag. 62), în care e povestită viața neferi-
cită și sfârșitul tragic al haiducului „Cercel“, care din pricina
căsătoriei nerăușite părăsându-și casa și nevasta s'a făcut hoț —
haiduc, precum el însuși mărturisește:

„Mă dusei în codru des,
Dă unde tare rar ies.
Pă sub poala codrului
Furai porcii domnului.
În marginea Dunării
Mă prinsără jendarii,

Mă bătură, mă legară
Și 'n femniță mă băgară.

„Hora lui Cercel“ e de origine recentă; s'a format în trecutului apropiat, fiindcă Cercel a murit numai cu vre-o 30 ani mai înainte. Cercel era haiducul și stăpânul codrului din sudul Bihorului; era cu inimă bună față de cei năcăjiți și săraci, pe cari îi și ajutara din cele furate dela domnii avuți, fără de a săvârși însă ceva omor.

Avea mai mulți tovarăși »feciori«, dintre cari unul l'a tradat și așa a fost împușcat de pretorele Beliczay din Beiuș, care pusese premiu pe capul lui Cercel. După versiunea populară pe Cercel l'a vândut mândra lui din Tărcăița, căreia se adresează la finea horei și o roagă, să vină și să'l scape din prinsoare:

»Dă ești nană cu credință
Vino la mine 'n femniță
Și-ți vinde mărgele
Și-mi plătește vinuțele,
C'am furat galbiții o oală
Și l'am jâpat la fiine 'n poală«.

Sentimentul de răsbunare îl aflăm scos în relief mai ales în cântecele cătănești. Românul din Bihor e ostaș bun și ascultător, cu toate aceste el e tratat rău la miliție de superiorii săi străini, pe cari îi pismuește și-i blastă în cântecele sale:

D. e.   »Un câne dă căpitan
Tată mi-o fost într'on an,
Numa io îl blăstămam:
Să-i le Dumnezeo vedere,
Din cei luzi mîncă pufere«.

Dacă nu se poate răsbuna pentru tratarea tirană, chiamă pe Dumnezeu de mărturie, să vază, ce soarte îi ajunge pe feciorii frumoși români la cătănie:

»Scobori Doamne pă pământ,
Să vezi domni ce-or făcut:
Din feciorii cei frumoși
Tot husari și boconcioși;
An îi dură la Bosnia
D'in tri unu rămânea».

IV. Doine și Hore.

O notă caracteristică a poeziei populare din Bihor e melodia elegică, care exprimă sentimentul duios, ce stăpânește viața sufletească a Românilor din Bihor. Cântecul duios — prin care Românul își alină durerile sufletești și dorul inimei, prin care își micșorează jalea și supărarea — este *doina*.

Doina este un cântec specific românesc, la auzul căruia natura întreagă amuțește — codrul cu paserile și câmpul cu florile. Atâta farmec, gingășie și duioșie ca în doina Românului, nu se poate afla în cântecele nici unui popor.

Se pune întrebarea, că de unde provine duioșia fermecătoare a doinei. Luând în considerare trecutul viforos și suferințele îndelungate a neamului românesc, cu tot dreptul se poate afirma, că sentimentul de adâncă durere și fantasia moștenită dela strămoșii nostri iubitori de poezie sunt motivele principale, cari dau farmecul duios doinei noastre.

La dezvoltarea fantasiei și imaginațiunii Românului a contribuit mult dragostea naturii; natura toată este personificată în poezia populară românească.

O deosebită simpatie are Românul pentru Codru; cauza este desigur faptul istoric, că în primejdiile trecutului neamul românesc a găsit adăpost și alinarea suferințelor sale în sinul Codrului. Lui își plânge și Românul din Bihor durerile și își spune supărările.

Cele mai multe doine din Bihor sunt de jale și de dor. Doară nici un popor nu e cuprins de atâta jale și nu are atâta dor, ca Românul. Numai cine are de a suferi așa mult — ca Românul din Bihor — poate să-și exprime jalea și să-și deplângă soarta vitreagă așa duios:

»Tu maică când mai făcut,
Rău pă miște Ț'o părut;
C'on picior mai legănat,
Cu gura m'ai blăstămat:
Să n'am inde mă culca,
Nice să n'am ce mânca«.

Doinile de jale sunt rupte din inimă și reflectează multele suferințe, cari trebuie să le îndure Românul din Bihor.

C-2003 2201

Cei bătrâni își duc traiul amar cu resignațiune creștinească, însă sufletele tinere, mai sensitive erup câteodată în accente de indignare:

«Mândru-i codru împănat
Io tânăr și supărat.
Uare Doamne nu ți jele
Dă tânerețele mele,
Că trec și nu știu dă iele».

În supărare unica mângăiere îi dă natura: câmpul și codrul. E caracteristică legătura sufletească a Românului cu codrul. Codrul e frate cu Românul, lui se jelește și dela el așteaptă mângăiere:

Codrule, codrușule
»Ie desfăți cărările
Și-m du supărările!»

Când nu mai poate suporta soarta amară, — se duce Românul în codru și se face »stăpânul« codrului:

«Codrule, dragă codrule
Lasă-mă su poala ta,
Că nimică noi strica,
Nimș creangă m-oi tăre
Și-m acăț armele 'n ie:
Dușuca și sabiie».

Codrul a contribuit foarte mult la dezvoltarea imaginațiunii și la îmbogățirea fantasiei Românului din Bihor. Tainele și frumusețele fermecătoare ale codrului stârnesc în inima poporului român o simpatie deosebită, ce îl face să se despartă cu jale de el:

»Eu mă duc, codrul rămâne,
Plânge inima în miine
Io mă duc și codru'l las
Frunz'ar plânge, n'are glas».

De lângă jale, sufletul Românului e mai stăpânit de tot felul de dor și de el nu scapă până la mormânt:

„Nu știu ce să fac de dor,
Dă iel nu scap până mor“.

Dacă e la cătănie sau în străinătate, scrie acasă carte plină de dor:

„Că s'o urit cu cătănie
Și l'oșuns dor de moșie“.

Mult dor duc cei îndrăgostiți și dorul lor seamănă cu focul:

„Io cu dor, bađe cu dor,
Două doruri înt'on loc,
Nu trabă mai mare foc;
Două doruri înt'o țară,
Nu trabă mai mare pară“.

Doinile de dor și de dragoste se ocupă cu tot felul de referințe dintre cei îndrăgostiți și scot în relief iubirea plină de idealism a Românilor din Bihor.

Românul din Bihor e idealist în dragoste și nu e stăpânit numai de sensualism. Dragostea ideală se manifestă în aprecierea reciprocă și desmiardarea celor îndrăgostiți.

Fata îndrăgostită se desmiardă așa:

„M'o făcut măicuța 'n zori,
În Duminăca dă Flori,
Câți feciori în asta țară,
Tăți ațargă și mă ceară;
O lume d'ar ațerga,
Măicuța tă nu m'ar da“.

Cugetându-se însă la bădița ei sărac, pe care îl aprețiază mult și-l are foarte drag, își exprimă dragostea sa înfocată prin o contrarietate frapantă:

„Bădiță labreu tău
Din goz nu l'aș lua ieu,
Da pă fiine nu f-aș da
Nici pântu lume asta“.

Bădița, care era pân'acum pușin rezervat, îi răspunde mândrei sale:

»Floritică după rit
Nu gândi, că f-am urit,
Pânč'asară n'am viñit;
Da oi viñi în tătă sara
Mândruță țucuț gura«.

Cât de mult își aprețiază mândruța, apare din primirea ce vrea să-i facă, când va veni la el acasă:

«La mândra când a viii

Mândru casa i-oi tomni:

La obloace

Busuioace

La grinzele

Folofele

Și la ușe

Un bot de ruge».

Dragostea adevărată și curată a Românelui din Bihor are bază strictă etico-morală.

Dragostea între frate și soră e considerată de păcat mare, și dacă se învoiesc și la căsătorie — la cununie se întâmplă minune, căci când

»Popa prinde a cununa,

Icoaiele lăcrăma,

Vangelia suspina,

Feșnicele sămburda, —

fiindcă

«Înde acę s'o pomehit

Și ci'n'o mai auzit,

Să se ia soră cu frate

Că-i bogată străinătafe».

Fratele îndrăgit de soru-sa își motivează dragostea așa:

«Șapte țari, șap'am umblat

Ca sora n'am căpătat,

D'e mândră și de frumoasă

Și de stăpână de casă».

În idealismul său Românel din Bihor încă și sărutul îl consideră de păcat și de neiertat:

«Ziso maica cătă miife

Și nu dau gură la rime,

Dară focu poate face

Și nu dau la care-m place».

Dacă feciorul observă, că mândra lui se înfălege și cu altul, o părăsește și nu vrea să o vadă nici la joc, nici la șezătoare :

»Cale meț dela mândra
Crescu'o iarbă pă ia,
Pă cale meț dela joc
Poafe crește busuioc,
Și pă ceț din șezătoare
Poafe crește iarbă verde
Că io numai trag nădește«.

Deși bădița își părăsește drăguța, ea nu'l poate uita și-i amintește dragostea trecută :

«Nu șfii bad'amu-i-o-șan,
Dintr'on măr doînsi mîncam,
Amu să fie cu sacu
Nu n-am da unu la altu».

Auzind mândruța, că bădița ei se însoară — la care așa mult a ținut — nu'l blastămă cu amar, ci cu dragoste :

«Auzit-am ieri la moară,
Că ș'a mîneu drăguț să'nsoară,
Însoare-să, trăiască bine,
Stelei gîndu tă la miîne,
Nici un prînz și nu prînzească,
Că și nu mă pomeîească,
Nici o cină nu ciîneză
Că și nu mă lăcrămeză«.

Bădița e mai nemilos și își blastămă drăguța necredincioasă așa :

«Mândră pânce m'ai lăsat,
Nu-ți lăs io mare păcat:
Numo'n ūan să zaci în pat
Cu fața cătă părefe
Cu gura arsă de sefe,
Cînd a fi la primăvară
Patru și fe scoat'afară,
Doi la cap, doi la picioare
Și-ți aduci drăguț'amînfē,
Că-i blăstăm dă uare-înde».

Cât e de idealist în dragoste Românul din Bihor, atât e de jaluz și bănuitor, ce apare din doina următoare:

«Irima me rău mă doare,
Cum aş mere'n șezătoare,
Să văd cu cine șede
Drăguța-mi ce cu lege.
Dacă șede c'on prunc de trabă,
Dă opt-ori m'a fi mai dragă;
Dă șede c'on blăstămat,
Mie nu-mi mai trabă'n sat».

Sentimentul de jaluzie e mai puternic la fete, cari să uită cu ochi galeși la fata mai isteajă — având frică, să nu le iele cumva drăguții:

«Rău le pare fefelor,
Că mă duc în haba lor;
Io nu le fac nici un rău,
Că io țin în sînu mîneu
Buruiană din trifoi
Și fiu dragă la feciori!»

Fetele române din Bihor au obiceiul de a duce la șezătoare și la joc mai multe fire de busuioc, fiindcă are miros plăcut. Busuiocul se consideră ca floare de noroc și pentru aceea se găsește la fiecare casă românească.

Românul crede în noroc și nenoroc; norocul se aseamănă în doine cu o floare „mândră și rară”, care «crește între spini și n'o află ori și cine» — precum ne spune și doina următoare:

»Frunză vede ca bobu
Mândră floare-i norocu,
Iel să face pântre spini
Și nu'l află ori și cine;
Iel să face pedri vale
Și nu'l află ori și care;
Că și io l-am sămănat,
P'amę samă s'o uscat.
Că și io l-am răstăvit,
P'amę samă n'o 'nflorit«.

Norocul joacă mare rol în viața căsătoriților, cari — dacă n'au traiu bun — zic, că n'au avut noroc.

În multe cazuri căsătoriile nu se fac în urma legăturii de dragoste a tinerilor, ci după voia și bună chibzuiala părinților.

În felul acesta se poate întâmpla, că cei căsătoriți să nu se înțeleagă și să ducă traiul cel mai rău.

Mai ales nevasta suferă mult în cazuri de aceste, ce ne spune și doina următoare :

»Grăbi mama dă mă dede
La ocol cu iabă verde,
Ies afară să văd boi,
Văzui tufe și tufoi;
Ies afară să văd vaci
Văzui tufe și copaci«.

În asemenea fel se tânguește nevasta, care s'a măritat în sat străin :

»Până-i lumę n'oi uita
Țara meș și pă maica,
Până-i lumę nu uit Ieu
Țara meș și satul mîneu;
Mai biîne în satu tău
Și bei apă dint'on tău,
Decât în țară străină
Și bei apă din fântână«.

Cele mai multe doine ale Românilor din Bihor sunt de jale, în cari își deplânge poporul suferințele cele multe și soartea cea vitreagă. Are poporul român din Bihor și cântece de veselie, cari le «horește» mai ales la joc — în horă — și se numesc hore.

Horile se deosebesc de doine mai ales în privința conținutului; sunt vesele și au menirea de a'l face pe Român, să-și uite de griji și supărare, precum zice și hora următoare :

«Ciî' orădit horile
Aibă trup ca florile
Și obraz ca rugile,
Trecă-i supărările.
Că horile-s buîe tare

La ūomu cu supărare,
Că io când mă cam supăr,
Cu horile m'astâmpăr».

Ce efect înveselitor au horile asupra fetelor, ne spune varianta următoare:

»Mărgând sara pă uliță
Tă trag căfe o horiță
Căfe mândre m'auze
Tăfe ușe dăsfide
Și cu mâna îm' făce:
Vină bade, vină drag,
Și 'sară fam așteptat
Tă cu foc și cu lumină
Și cu dor dăla irimă».

Horile — cari nu ne pot înveseli — nu sunt hore adevărate:

»Horile mele nu-s bune
Că trag tă amăciune,
Horile mele nu-m' plac
Că trag tă a ūom sărac;
Că la ūomu cel sărac
Nici horile nu-i plac«.

Sunt hore, cari au conținut satiric, aceste se rostesc mai ales la șezătoare. Fata sburdalnică satirizază pe feciorul blând și așezat așa:

»Fusu mîneu cu roată sură
Sai în ūăfii cui nu fură,
Fusu mîneu cu roată verde
Sai în ūăfii cui nu vede;
Sfârâi fus și nu pica
Că nu-i ciîne f-apuca.
Iest'on mutalău la ușe
Nici apucă, nici să duce;
Iest'on mutalău la masă
Nici apucă, nici să lăsă».

Feciorul nu vrea să-i remănă dator și-i răspunde cu următoarea horă satirică:

»Nu te uita lele hei
Nu te uita 'n ăăfii măiei;
Uăfii măiei nu-s dă oglindă
Și îți coți fața dă mândră,
Fața mę-i față dă domn
A ta-i bujetă dă somn;
Nu Ieșf' roșie dă grasă,
Ci Ieșf' mândră dă albele
Roșie dă rumețele«.

O specialitate de hore sunt chiuiturile sau strigătele, cari se rostesc la «danț», jocul Românilor din Bihor.

V. Strigăte sau chiuituri.

Chiuitul la joc este o datină caracteristică, veche a Românilor din Bihor și originea lui se află la strămoșii noștri, la Romani. E cunoscut, că la Romani — ca și la Greci — jocurile erau însoțite de cântece. Cântecele aceste le-a moștenit și poporul nostru, însă cu timpul au degenerat în strigăte sau chiuituri. Chiuitul este a se atribui firei deschise a Românilor, căruia îi place, să-și desvălească inima întreagă la joc și fără nici o genare își exprimă dragostea, bucuria, bățjocura și ura.

În chiuituri se manifestă mai ales spiritul satiric și batjocuritor a Românilor din Bihor. Subiectul chiuiturilor în genere îl formează glumele satirice și ironice ale feciorilor la adresa fetelor și a rivalilor sunt foarte variate, ce contribuie mult la bună dispoziția și veselia jocului.

Feciorii își spun prin strigături toate pasiunile; flăcăul »ușoratec« chiuește așa :

D. e.   «Uiuiu așa mă chiamă
Iepurile-i bun de zamă
Iepuroaie de friptură
Mândra dă țucat în gură».

«La crășma dă su pădure
Băut-am tri mânze sure,
Iar pă frâu și pă căpestre
Luai cepsă la néveste».

Feciorul îndrăgit își exprimă sentimentul de dragoste prin chiuit:

Dragă-mi cu ciñe joc,
Că miroas' a busuioc;
Și mi drag cu ciñe sār,
Că miroas' a călăpār».

Fata îi răspunde prin strigătul acesta:

»Dragu-mi bădița bāl,
C'o gură dā apă-l spāl;
Da pā cela bārñăcīt
Trabă Bārcau oprit
Și sopon dā tri argint.«

Flăcăul jaluz își exprimă jaluzia batjocurînd pe rivalul său:

»Leliță drăguțu tău
Bun ar fi ciuhă 'n grău
Că-i negru ca ș'on tăciune
Pasări pā grău nu s'ar puñe«.

Rivalul îi răspunde prin o ironie fină, dar pișcătoare:

«Asta fată nu-i a meș,
Ce-i drăguța celuia,
Ce să uită pā su clop
Cătă miñe cūm o joc;
U-oi joca cāt ũ-oi joca
Și iară 'napoi ũ-oi dā».

Flăcăul bogat — dar simplu îmbrăcat — își bate joc de feciorașul sărac — însă tare împopoșat — prin chiuitul următor:

»Cel cu pană de cocoară
N'are ce duce la moară,
Dară io cu pană mică
Și ieri înc'am fo c'o vică».

În joc feciorii nu's complezanți nici față de fete, ci le spun prin strigături toate cusururile; fata »dânțăușă«, dar leneșă e batjocurită așa:

»Fata ce mai dănțăuse
Du-ne gozu tă la uşe,
Du-ne mătura pă Iel
Şi să vadă puşinel;
Da coŭe Dumiŭeca
Duce gozu cu vica«.

Fata neisteaţă şi urită e satirizată prin un strigăt şi mai batjocuritor :

»Bădiţă drăguţa ta
Nici din goz nu ŭ-aş lua;
Că-i la ŭăfi ca şi buha,
Nici brânci dă frământat,
Nici picioare dă jucat,
Nici cap dă 'nvălitoare,
Iacă ciuma în picioare«.

Fata satirizată îi răspunde flăcăului prin un strigăt batjocuritor la adresa mândrei lui :

«Ce te uişi baŭe la miŭe?
Uări găneş, că nu stau biŭe.
Uită-fe la mândra ta
Că găneş, că-i Marŭolea.

Sunt chiuituri — însă mai puşine — în ciuda bărbaşilor şi a burlacilor.

Nevasta — neîndestulită cu bărbatul ei — îl batjocureşte aşa :

«Grăbi mama dă mă dede
Dup'on pui dă mămalede,
Nici n'auŭe, nici nu vede,
Nici n'auŭe, ce zic io,
Baŭe mi-l-ar Dumŭezo«.

Feciorul bătrân, care nu joacă şi nu se poate însora, e satirizat aşa :

Frunză verde stăjerel
Cătu-i ŭomu fiŭerel
Să Iagă doru dă Iel;
Dară dacă 'nbătrâneşte
N'imărui nu-i trăbueşte.

Câte un fecior mai îndrăzneț satirizează chiar și pe popa și preoteasa în chiuitură:

»Așa zice popa nost,
Nu umbași la fefe 'n post,
Preoteasa zice așe:
Venii feciori și la meș«.

VI. Orașii de nuntă — Cântarea miresei.

Din produsele literaturii populare fac parte și orașii de nuntă. Românul din Bihor dă mare importanță actului căsătoriei, care este împreunat cu multe formalități — moștenite din bătrâni sau dela Romani. Partea de frunte a formalităților sunt orașii de nuntă, cari le recitează chemătorii, când invită oaspeții la nuntă, apoi când merge mirele cu nuntașii la casa miresei și la masă după cununie.

În comunele din jurul Beiușului rostesc chemătorii orașia următoare de «chemare»:

«Să știți, ce-i cuvântul lui Dumnezeo și a lui N. N.

Dă duminică demiașa Vă poștește la casa dumni-sale N.N.

La un păhar dă băutură
La un prânz dă mâncare
La un scaun dă hodină
Cu cinste — cu dragoste».

În ziua cununiei se string rudeniile și prietini mirelui la locuința acestuia și merg în convoiu la casa părințască a miresei. Sosind acolo nu intră nuntașii îndată în casă, ci stau la poartă, până ce se rosteste «Cântarea Miresei» numită în unele comune și «Cântarea mirelui» (pag. 65). Nuntașii miresei — »portăreii» — nu'l lasă pe mire și pe nuntașii lui să între, ci stând puțin de vorbă cu el — îl întreabă:

«Mirel dela masă — drăguță mirel!
Ce sol ai d'avut?
Sol dîntâie sol?
D'e tu fe-ai băgat
În grădina noastră?
Da tu n-ai cules,

Ci tu ai ales
În grădina noastră
• Floricica noastră.»

Mirele le răspunde, că de sol l-a avut:

«Pă drag Domn din ceriu».

După răspunsul acesta nimerit «portărei» îi pun mirelui
mai multe întrebări în formă de ghicitură, întrebarea primă este:

Mirel dela masă
Nu te lăuda
Că te-oi dă 'ntreba:
În cap de primăvară
Ce urmă-i mai mare?

Mirele le răspunde:

„Portărei de poartă
D'e mi-ți dă 'ntreba
Io bine oi spuie
Ce urmă-i mai mare:
Urma plugului.

Portărei îi întreabă după aceasta:

„Ce munte-i mai mare?

Mirele le răspunde:

„Munte păstă munte
Vârf de mușuroi“.

Urmează apoi ghicitura:

„Ce apă-i mai mare
In cap de primăvară?“

Mirele dă răspunsul următor:

Portărei de poartă
D'e mi-ți dă 'ntreba.
Io bine-oi răspunde
Că apă-i mai mare:
In cap de primăvară:
C'acea. îi roua!

În fine se interesează portăreii de vitejia mirelui și-l întreabă, ce ar face

„În pădure dasă
Și înfis în casă
În țâțâni de fier
Și 'n zaruri dă oțel ?“

Mirele le răspunde „cu glas puternic — ca un voinic“ :

„Portărei de poartă,
Că noi că d'avem:
Topoară 'ncolțate
De brăuri legate,
Pădure-om târși
D'aici c'om ieși“.

În fine portăreii, deschizând poarta, zic mirelui în ton hazliu:

„Mirel dela masă
Dacă-i rându-așe,
Pă drumuț în jos
Pasă sănătos.“

„Cântarea mirelui“, care se rostește mai ales în satele din jurul Vașcăului, este o combinație neîntrecută de ghicituri, cu deslegarea cărora își petrec chemătorii și nuntașii până ce „se gătește“ mireasa.

Nunțile se fac de regulă iarna, când Românul din Bihor are bucate în belșug și timp destul pentru petreceri.

Ospățul ține trei zile și nuntașii români din Bihor știu multe feluri de distracții, să-și petreacă cât mai bine. La masă se zic orațiile îndătinat la nuntă, cei de față apoi „închină“ cu pocalele întru sănătatea mirelui și a miresei. După masă bătrânii își amintesc glumele, cimiliturile și anecdotele din șezătoare, tinerii joacă și „hoinăresc“ zicând chiuituri hazlii la adresa miresei:

D. e. „Nu te supăra mireasă
Că bota-i pă grindă 'n casă“

S'au: „Taci mireasă nu mai plânge
Că la soacră-ta f'om duce.“

Câte un fecior mai glumeș îi spune miresei și soartea, ce o va avea la soacră-sa:

Cătu-i lumeș și țara,
Nu-i slușnică ca nora,
Că Ie Iuū-o mână mere
Și sâmbrișe nu ș'o cere;
Ie să duce și desculță,
Omeșiișe nici o lecuță,
Spârțicată, nă'ncălțată,
Omeșiișe nici odată.

VII. *Descânțete și vrăji.*

Productelor literaturii populare aparțin încă descânțetele și vrăjile, în puterea cărora fermecătoare și vindecătoare crede o parte a poporului român din Bihor așa tare, că credința lui trece în superstițiune. Descânțetele și vrăjile nu se cântă, ci se recitează și sunt compuse din versuri neregulate.

În privința conținutului și a scopului ce-l urmăresc se deosebesc mult descânțetele de vrăji, cari au de regulă scop rău și conținutul lor e secretul vrăjitoarelor, cari îl recitează în taină. Descânțetele au scop bun și după credința poporului au putere vindecătoare; vindecarea de boală se întâmplă în urma rostirii descântecului și prin aplicarea mijloacelor prescrise de descântător. D. e. la descânțetele de deochiu (pag. 95) se întrebunțează ca mijloc de vindecare jarul stâns în apă, ce trebuie adus din o groapă părăsită, fiindcă numai în cazul acesta folosește descântecul; din apă bea de 3-ori cel „deochiat” și apoi se spală pe față, pe mâni și pe picioare cu apa remasă în pocal, până când descântătorul zice descântecul următor:

„Fugi dă dăuăfi curat, necurat
Că te ajunge abur dă suflet bofezat
Cum te ajunge, cum în două te rupe,
Fugi tare, ca vântu,
Că Ieșfi greu ca pământu,
Fugi tare în mare
Acolo să pferi și să răspferi
Cum pferi roua de soare....”

Multe descântece sunt de origine foarte veche și le-a moștenit poporul român dela Romani sau dela alte popoară, cu cari a fost în coatingere. Așa d. e. descântecul de sclintit (pag. 92) îl aflăm cu asemenea conținut și aceeași formulă de vindecare în „*Merseburger Zaubersprüche*“ — descântece germânești din veacul al X-lea — ce dovedește originea comună, indo-germână a descântecelor următoare:

»Să luară Dumnezeo
Cu Sân-Pfețiu
Cu cal dă aur...
Calu la pod o sosit,
Picioru și l-o sclintit.
Stăi Petre! la loc și'l puîem:
Pfele la pfele,
Carne cu carne,
Sânge cu sânge,
Vână cu vână,
Măduña cu măduña,
Uos cu ũos,
Că nimica nu i-o fost....
Și nimică și nu-ți fie (N. N.)
D'amu și până 'nvecie.

Balder und Wodan
Führen zu Holze,
Da ward dem Fohlen Balders
Sein Fuss verrenkt.
Da besprach ihn Sinthgunt,
Sunna, ihre Schwester,
Da besprach ihn Frija,
Volla, ihre Schwester,
Da besprach ihn Wodan,
Wie er 's wohl verstand:
„Bein zu Beine
Blut zu Blute
Gelenk zu Gelenke,
Als ob sie geleimt wären“.

În ambele descântece e vorbă despre vindecarea piciorului sclintit al unui cal, care îl vindecă Dumnezeu în descântecul nostru, iară în descântecul „althochdeutsch“ — citat în limba literară germană de azi — o săvârșește vindecarea „Wodan“, zeul cel mai puternic al Teutonilor.

Probe de poezie populară din Bihor.

Legendă

despre Gruia lui Novac.

(«Descântată» de George Indrei din Lehecenti.)

Apoi Gruia lui Novac
O fost fecior de 'nsurat,
El tot bea și-ș petrecea
Și cu tâlhari să 'nsoțea;
La Novac asta nu-i plăcea
Și la Gruia îi zicea :
„Gruio, Gruio fătú mîneu
Tare-i rău năravú tău,
Lasă-fe de tâlhărit
Și gândește la căsătorit“.
Gruia tăfe le ascultă,
La tată-so așa grăia :
„Nu mîi dor de însurat,
Ce mîi dor de Țărigrad“.
Și murgu-ș încăleacă
Și la Țărigrad plecà,
Dacă'n Țărigrad întrà,
După birt el întrebà;
Întrà'n birtú 'mpăratului
În mijlocú piașului,
Und'o fost vinú mai bun
Și crășmărișă de român.

Dacă'n birt el se băgă,
La crâșmărișă așa grăiă :
„Adămi o vădră de vin,
Să-ți dau un galbîn de plin.“
Crâșmărișă aducea,
Da el nu bea, cum se bea,
El luă vădră de toartă
Și-o 'ngiși totdeodată ;
Și el bău trei acaie
Și nu făcù din vin paraie,
Și mâncă o vacă grasă
Și nu pusă un ban pă masă.
Crâșmărișă când vedea
Tare rău să supără ;
Apoi mândru să 'mbracă,
La împăratu alergă
Și cătră el așa zicea :
„Inălțafe împărafe
D'e când sunt eu pă pământ,
D'e-aiest om n'am mai văzut,
Că bău vin trei acaie,
Nu făcù din vin paraie,
Și mâncă o vacă grasă
Și nu pusă un ban pă masă.“
Da înălțatù de împărat
Crâșmăriși sfat i'o dat :
„Dă-i vin cât el va poffi,
De ban'i nu-i mai pomeși,
Și de li pufe 'mbătă,
Fromos dar îi căpătă.“
Crâșmărișă a'casă s'o dus
Și vin tare pă mas' i'o pus,
Gruuia crâncen se 'mbătară,
Turcii pogan îl legară
C'o fușișă de mătasă
Cum-ii piciorú de groasă,
Și în femșișă 'l băgară
Și acolo 'l alinară.
Da calú dacă-l pferdú

Și pă Gruia nu-l văzù,
Atunci prins' a rânfezà,
T'emnița să scutură,
Țăringradú trămurà.
Apoi Gruia lui Novac
Dacă murg' o rânfezat,
N'o mai putut dormi,
Ci începu a să trezi
Și el să trezi legat
În femnița întuñecat'.
Și Gruia din grai grăi
Așa, că calú 'l auzi:
„Murgú mñeu și dragú mñeu
Nu fe feme, că pfer eu.“
Doi corbi albi apoi vení
Pă oblocú femniți;
Apoi Gruia lui Novac
Așa frumos i'o rugat:
„Corbii mñei și dragii mñei
Ascultați-mă pă miñe,
C-apoi io voi știñe biñe,
Vași iufe la tăicușul mñeu
Și-i spuñeși, c'-am dat de rău
Și-i spuñeși, că Gruia moare
La Tătrigrăd în prinsoare.“
Corbii atunci și sburau,
Din aripi iufe băfeau,
In Ardeal să 'ntorceau,
La Novac veste aduceau.
Novac rău să năcăjea,
Ca ș'un prunc micuș plângea,
Tătă noapfe să gâñdea,
Pă Gruia cum l-ar scăpà,
Apoi să gâta de a plecà
Și-'n poiată să băgà,
Scoate un cal minunat
Inșeuat și înfrânat
Și încinge sabie 'ndată
De cinci degefe de lată

Și mai lua una de oțel
Pentru a lui feciorel.
Și fugea Novac, fugea,
D'e cu vântul se întrecea ;
Și locului nu mai stă,
Pân'o mănăstire află.
Și'n mănăstire să băgă,
Falon dacolo luă
Și lua ce să cădea
Și mai lua căfe vrea ;
În Târigrad se ducea
Și la împăratú așa grăia :
„Înălțate de împărafe
Am auzit o re veste,
Că ai un rob de perit
Și că trabă canoñit,
Io-s popă călugăresc
Și vreu să-l și spovedesc.“
Împăratú nu-l ascultă
Ci din gură așa grăia :
„Dufe daci de cu grabă,
Dacă ți viața dragă.“
Novac rău se tulbură,
Când asta el auză,
Dela împăratú plecă
Și la femniță alergă.
Când femnița o aflat,
Calú lui o rânțezat,
Ușa 'n două o crăpat
Și pă Gruia l'o scăpat.
De sub falon arma luă
Și la Gruia o dădea,
Apoi pă turci-i apucau
Și ca napii îi tăiau ;
Mutau armele 'n stânga,
Dicau turcii ca și frunza ;
Mutau armele 'n dreapta,
Dicau turcii ca și iarba ;
Se duceau în rotogol,

Pânc'e o rămas locu gol.
Gruia Țarigradu aprinde
Și nime n'avea bai d'ace;
Novac umbra pân cetate,
Ce-o fost plină de bunătafe;
Apoi la împăratu ajungea
Și cătă iel așa grăiă:
"Inălțate împărafe
Să rămâi cu sănătafe,
Dă Gruia Ți l'am luat
Și de moarfe l'am scăpat,
Că nu ești tu vrednicel,
Să omori voinic ca iel."
Apoi amândoi plecau,
La crâamărița să duceau,
Gruia vrea s'o prăpădească
Pentru fapta-i rușinată;
Da Novac cunoscû dint'o dată,
Că-i fata lui cea furată.
Gruia atunci să supără
Și din grai așa grăiă:
„Vai de miie ce mai făceam,
Dă sora n'o cunoșteam;
D'e tata dă n'ascultam,
Minfenaș o prăpădeam."
Apoi tăși tri încălecară
Si s'o 'ntors în a lor țară.

Baladă

despre soacra loatră.

(Auzită dela Flore Nemeș din Abram.)

Tinără mă măritai,
Loatră soacră căpătai,
Lua bota după vatră
Și mă bafe căf-odată.
Luai secere la brău,
Mă dusăi și sacer grău,
Săcerai cât secerai

Și pă loc mă așezai.
Văzui mamele viind
Cu herbeici 'npefeicafe
La nurori cu dă-mâncafe.
Num' a meș mamă nu viie,
Bat'-o ala, care-o Ńiie.
Și dăla-o vreme viii
Cu lapfe dulce 'nt'o Ńioală,
Invălit c'on zdraņț dă poală.
„Măncă noro fătu-măeu!”
„Măncă-l maică dumeta,
Că și Io m'-oi sătura!
Maic' acasă alerga,
Cătă bărbat negoța.
Nora acasă viieș.
Când Iera la cină vreme,
Pă Joiș-o bășe cu lemăie,
Când Iera la măzănoapfe,
Joiș trageș pă moarfe,
Când zorii să dăsfăceș,
Pă Joiș clopoși trăgeș!
Iar' bărbatu suspina
Și pă măsa-o blăstăma :
„Fiūai maică blăstămată,
Dumnezo-ți deie răsplată,
Omorīși tărșagu măeu,
Nu fe ierfe Dumăiezău,
Și nu vezi fața lui sfântă
Pânt' a dumitale smântă.”

Colinde

din Nordul Bihorului — de pe valea Bărcăului.

I

Ce sară-i în asta sară ?
Că-i sara Născutului,
Când s'o născut Fiul sfânt,
Fiul sfânt p'aieș pământ.
Săltați câmpuri și livezi,

Cristos s'o născut,
Bucurie pă pământ
Nouă Ńo adus;
Domnu Cristos s'o născut,
Uom păntu noi s'o făcut,
Bucurie Ńe'ncetată
Lumii o adus.
Alergați tăți și-l vedem,
S'o născut în Vifleiem,
Fiul sfânt pă pământ,
Cum o prorocit dămult.
În iesle dobitocească,
Ființă dumnezeiască,
Mărire sus Domnului,
Si pace jos Ńomului.
Domnu Ristos v'alduiască
Și vă deie pace'n casă!
Voie bună ș'o corindă,
Jupâne gazdă!

II

Colo sus, colo mai sus
La mijlocu cefului,
Corinde-mă Doamne,
Șede Doamne, cine șede?
Că mi șede Dumnezo,
Corinde-mă Doamne.
Cu toți sfinți împrejur
Și tă be și diluiș,
Corinde-mă Doamne.
C'o intrat Iuda în rai,
Și rău raiu l-o prădat,
Corinde-mă Doamne.
Măndre semn'o apucat,
Și feile raiului,
Corinde-mă Doamne.
Și razăle soarelui
Și în iad l-o aruncat,

Corinde-mă Doamnă.
Mândru raiu 'ntuiecat,
Scârnav iadu luminat,
Corinde-mă Doamnă.
Dumnezeo își cuvânta:
„Dragii mînei și sfinți mînei,
Care dintre voi s'afila,
Ca și 'nveță pă Iuda?“
Corinde-mă Doamnă.
Sfânt Ilie cuvânta:
„Dă-m Doamnă, č-o-i cere Io,
Dă-m tunù și fulgerù,
Că pă Iuda-l învăjù.“
Corinde-mă Doamnă.
Dumnezeo își cuvânta:
„Tu ieșf tare tînerel.
Grele arme 's aieșfe,“
Dumnezeo le întorče,
Și lui Ilie le dă;
Tună rar și fulgeră,
Corinde-mă Doamnă.
Când își tună 'ntileuară,
Iuda să cutremurără,
Corinde-mă Doamnă.
Când își tun' a doăuară,
Iuda din dînj își crășcară,
Corinde-mă Doamnă.
Când își tun' a trieuară,
Iuda'n patru și crăpară,
Corinde-mă Doamnă.
Sfânt Ilie să șipară,
Măndre semne apucară,
Corinde-mă Doamnă.
Și feile raiului,
Și razăle soarelui,
Corinde-mă Doamnă.
Și în rai l'o aruncat;
Mândru-i raiu luminat,
Corinde-mă Doamnă,

Scârnav iadu 'ntuñecat,
Corinde-mă Doamnă,
Și cei sfinți dă bucurie,
Începură tăji a scrie,
Corinde-mă Doamnă,
Pă poalile țefului,
Tă cu stele mânânțele,
Mai pă sus pă lângă iele,
Corinde-mă Doamnă.
Scrisă-i luna cu lumina,
Și soarile cu razăle,
Corinde-mă Doamnă.
Ș'ai fi gazdă sănătoasă,
Cu câji Ieșt gazdă în casă!
Câji cărbuñi în vatră,
Atățe boi în poiată!

III

Colo jos, colo mai jos,
Jos în câmpii săcăčoși, Corindere
Săcăčoși, mai luminoși,
Iest' o lână ș' o fântână. Corindere
Asta lână dă fântână,
Stați voi sfinți și ũo' ngrădiți, Corindere
Cu nuiele dă iegele,
Și cu pari dă mălin verde. Corindere
Da umbră dîn ce i-om face? Corindere
Crescut-o, răsărit-o
On pom înalt înrămurat,
La trupină rotundat. Corindere
La virvuțu Iestuț pom
Vinuș două turturele,
Făcuș două cuiburele,
Arduș două lumiñele,
Picuș două picurele. Corindere
Unuș pica pic roșu,
Unuș pica pic mñerău,
Și să face ferideu,
Și să skelde Dumñezău. Corindere

Nici să scaldă, nici să 'ntreabă,
Ce-i mai bun p'aiești pământ?
Nu-i mai bun, ca ūomu bun; Corindere
Că să culcă rogândușă,
Și să scoală 'nchinândușă. Corindere
Și să face ferideu,
Și să skelde Dumnezeau. Corindere
Nici să scaldă, nici să 'ntreabă,
Ce-i mai bun ca calu bun? Corindere
Că fe duce și f'aduce
Și 'n trezițe și 'n bejițe,
Doartă ūoasă păcătoasă. Corindere.
Și fiț gazdă sănătos,
Cu tăți a tăi veselos!

IV

La grădina raiului
Șede Adam cu Ieva,
Și își plânge păcafile,
Le plânge, că-și bănuiește,
Că dă rai să dăspărțește.

„Raiule, grădină dulce,
Io din fiine nu m'aș duce,
Că-'s on ūom crezut în biine,
Tăt în rai, Doamne, cu fiine.
Și tu șerpe verinos,
Capu tău fie zdrobit,
Pânice m'ai înceluit,
Șiam mâncat din pom oprit.“

Și Adam o fost
On ūom dă tri coți înalt în sus,
Viine moartă și l-o dus.

Să roagă namului lui,
Și-i îngroape trupu lui
La fântăna Zahului,
La apa Iordanului.

Dă n'ar fi greșit Adam,
N'ar mai fi Iarnă șohan;
Dă n'ar fi greșit Ieva,
N'ar pica bruma toamna.
Și fe 'ntoarce cruce'n masă,
Și Iasă rău din casă;
Și fe 'ntoarce cruce'n grindă,
Și Iasă rău din findă!

V

Pogorît-o, pogorît
Dumnezeo p'aiest pământ;
Hai lerui și lerui Doamne!
D'a lungu ăărașului,
La casa bogatului.
Hai lerui și lerui Doamne!

„Bun prânzuțu ăoameŃi buŃi!“
„Sănătoși voi cîi ŃebuŃi!“
„Aveți prânzu și Ńe dați?“
„Avem prânzu pe bogat;
Da prânzu nost nu-i dă voi,
Ci-I dă Ńeșfe domŃii, ca noi!“
Hai lerui și lerui Doamne!

Luăarăsă, dusărăsă
La casa săracului!
Hai lerui și lerui Doamne!
„Cină bună ăoameŃi buŃi!“
„Sănătoși voi cîi mai buŃi.“
„Aveți cină și Ńe dați?“
„Avem cină pre pușină,
D'avem veciŃii tare buŃi,
Și Ńe vom împrumuta,
Și cinuță noi vom da!“
Hai lerui și lerui Doamne!

Luăarăsă, dusărăsă
Dână la un loc, la mijloc,
Și Dumnezeo și cuvânta:

„Apucăfe Petr', apucă
D'aiești umăr stâng a mîieu,
Dă vezi Petre, ce-i vede!"
Hai lerui și lerui Doamîie ?

,Văd patu bogatului
În mijlocu iadului,
Împerinat, împerinat
Cu cușife ascușite,
Și cu coasă înfocafe!
Hei lerui și lerui Doamîie !

Dumîiezo își cuvînta :
„Apucăfe Petr', apucă
D'aiești umăr drept a mîieu,
Dă vezi Petre, ce-i vede!"
Hai lerui și lerui Doamîie !

,Văd patu săracului
În mijlocu raiului,
Împerinat, împerinat
Cu scufece dă bumbac,
Și cu perîni dă mătasă,
Doamîie biîie-i așezat!
Hai lerui și lerui Doamîie !
Scoală gazdă nu dormi,
Că și-s flămânzi și boii.

VI

Tri cocoși negri o și cântat,
Cînd zori dă zuu' o răvârsat;
Iuda be, Iuda da baîni,
Grăind căt' a Lui dușmaîni :
„Dă mi-ți da trizăci d'arginți,
Io vi-l dau și-l răstăîiți,
Răstăîni l-a Domn Pilat,
Și l-a face cruci dă brad."
Și-l tragă pă cruci dă brad
Domn Pilat nu s'o 'ndurat,
Da pântace ță l-o dat

Ș' aiesta-i a lui păcat.
Când la groapă mi-l duce
Cu jidovi alături,
Jidovii 'n față-L scope,
Dă iel tăți joc își băfe!
Cuie mare i-o făcut,
Și'n picioare l'-o bătut,
Și în talpe și în palmi,
Vătămându-L cu sudălmi.
Când cruce ă-o rădicat,
Soarile s'o 'ntuiecat,
Luna învăscută'n sânge,
Stelile-o 'nceput a plânge,
Pământu cutremurat,
Domnu sufletu ș'o dat!
Pântre stele mintă creață,
Doamne dai gazdii viață,
Pântre Iele busuioc,
Și fir gazdă cu noroc!

VII

Colo sus mai pângă lună,
Mândru ș'arde d'o lumină;
Ba zo-ceie nu-i lumină,
Ci-i on scaun dă hodină!
Da pă scaun ciine șede?
Șede, șede Maica sfântă
Cu fiuț micuț în brață,
Fiul prind-a suspina,
Maica sfântă cuvânta:
„Taci fiule, nu tă plânge,
Că io fiie, că țoi da, le
Două mere, două pere
Și te joci în rai cu iele;
Și teile raiului,
Și le 'ncui și le dăscui,
Pă punțița raiului,
Ca firuțu capului!“
Domnu din ceț v'alduiască,
Și pă noi dă la fereastă!

Din Sudul Bihorului — de pe valea Crişului.

VIII

Scris-o Domnu č'o mai scrisu,
Scris pã masã dã mãtasã,
Pângã masã tã scauñe,
Pã scauñe ciñe şede?
Cã mi şede Maica sfântã,
Cu costişa dãsplãfitã,
Pã fiu mic slobozõtã.
Maica sfântã cuvãnta:
„Taci fiu mic şi nu sãlta,
Cã Io şile cã foi da
Douã perã, douã merã
Şi fe joci în rai cu Iele;
Şi feile raiului
Din fundu pãharului“.
Ş'ai fi gazdã sãnãtoasã,
Şi noi cu corinda noastã!

IX

Masã rofilatã,
Galbãnã dã pfatrã,
Pomu rãmurat
Cu poame 'ncãrcat,
Soarile luçe,
Poamele cocø,
Vãntu d'aburãrã,
Pomu-l clãfinãrã,
Poamele picarã.
Doi boieri bãtrãni
Culegãndu-şi poame,
Luna 'n drum 'l-o stat,
Mãndru io 'ntrebat,
Dind'aşi cãpãtat?
Noi l'-am cãpãtat
Dãla sfãntu soare
Cu mare rogare,
În coşi şi 'n gerunfe,
Cu rugãri mai multe,

Dă fi sfi roga
Și țife ț-a da.
Ș'ai fi sănătoasă
Jupunasă gazdă
Cu câți ai în casă!

X

Colo sus Doamne mai sus,
Sus în poarta raiului
Da la poartă cine șede,
Șede Pătru lui Săn-Pătru;
Lucru tare mare are:
Tăt încuie și descuie,
Celor răi o tăt încuie;
La cei buți o tăt descuie.
Viño vreme ca do vreme,
Că moare taica lui Pătru
Și la poartă mult striga:
„Petre, Petre fiul mne
Fă cu mine mare bine
Și mă lasă'n rai cu fiine“.
Pătru din grai îmi grăia:
„Că io taică faș lăsa,
Da raiul nu fe voieșfe,
Dumnezău nu fe primeșfe
Că tu taică rău ai fost:
Cornărel de plugar mare,
D'ela altu tăief-ai,
Căta tău lipsitu-l-ai,
La altu împușinat-ai,
A tău înmulțitul-ai,
Hotară mutatu-l-ai,
D'e rai despărțitul-ai,
Cum îi ceru de pământ
Și mai departe cu mult.
T'e ie taică și fe dū,
Cum ț'-arătă mâna stângă,
Pă calea care-i mai strâmbă
Până la județu Doamne,

Când s'or judecale Doamne
Tăfe suflefele Doamne.
Viño vreme ca do vreme,
Că moare maica lui Pătru
Și la poartă mult striga:
„Petre, Petre fiul mîneu
Fă cu miîne mare biîne
Și mă lasă'n rai cu fine”.
„Că eu maică foi lăsa,
Că și raiul fe voiește
Și Dumnezeu fe primește;
Că până pă lume ai trăit,
Mare biîne ai făcut,
Că pă săfoși adăpat-ai,
Pă flămânzi săturat-ai
Și pă goi îmbrăcat-ai
Și lumiîni făcutu-ț'ai
Și la beserici dusu-I-ai
In tăfe Dumînecele
Și din tăfe praznîcile
Și I-ai dat maica mea stînsă,
Haida țî-I arăt aprinse
In mijlocul raiului
Sus pă masa Tatălui”.
Viño vreme ca do vreme,
Că moare un frafe a lui Pătru
Și la poartă mult striga;
„Petre, Petre frafe a mîneu
Fă cu miîne mare biîne
Și mă lasă'n rai cu fiîne,
Că io frafe faș lăsa,
Da raiu nu fe 'nvoiește,
Dumnezău nu fe primește,
Că tu frafe mîneu ai fost
Birănaș mare 'n oraș,
Cu gazdele băut-ai,
Lege strâmbă făcuta-î,
Pă săraci globitu-iai,
D'e rai despărțituf-ai,

Cum îi ceru de pământ
Și mai de parfe cu mult
T'e ie frate și fe du,
Cum Ț'-arătă mâna stângă
Pă calea care-i mai strâmbă.
Până la jugețu Doamnie,
Când s'or judecale Doamnie
Tăfe sufletele Doamnie,
Ca colo-i și taica nost,
Dacă o fost păcătos.
Viñ'o vreme ca d'o vreme,
Că moare sora lui Dătru
Și la poartă mult striga:
„Petre Petre frate a mîneu
Fă cu miñe mare biñe
Și mă lasă'n rai cu fiñe.“
Dătru din grai îi grăia:
„Că io soră faș lăsa,
Dar raiu nu fe voieșfe,
Dumnezău nu fe primeșfe;
Că tu sora mea ai fost
Librăriță crâșmăriță,
Până omu nu s'o 'nbătat,
Tăt cu dreptu iai dat,
Dacă omu s'o 'nbătat,
Apă în vin mult iai băgat,
Măsurile le-ai micit,
Bañi deplini iai primit,
Și de rai fai despărțit
Cum îi ceru de pământ
Și mai deparfe cu mult.
T'e ie soră și fe du,
Cum Ț'-arătă mâna stângă
Pă calea care-i mai strâmbă,
C'acolo și taica nost
Și acolo ș'on frate a nost
Până la județu Doamnie
Când s'or judecale Doamnie,
Tăfe sufletele Doamnie.

Numa cari nu-s rău greșite
Nu I-a da Tatăl perife,
Numa atât I-a finzui,
Până judeșu va fi.

XI

Crescut-o Doamne crescut
In mijlocu raiului
On pomuș mândru 'nflorit
Cu flori mândre dă argint,
Mere mândre ce făce,
Făce mere d'aurele
Porunce Tatăl la iele,
Poruncește și grijește.
Da muierea lui Adam
Mai 'nainfe ie o greșit
Ș'o îndemnat și pă Adam;
Pântruce o greșit Adam,
Mult lucrăm, pușin avem.
Mult gândește Dumnezeo,
Ce-i trăbue lui Adam?
Dacă I-o șapat din rai.
La Adam îi trabă doi boi,
Numa să fie buși boi,
Să-i ie jugu după cap,
Să brăzdeze brazdă lată,
Că brazda lată pusta gată,
Fie sămânță bogată.
Mult gândește Dumnezeo.
Ce mai trabă lui Adam?
Dacă I-o șapat din rai.
La Adam îi trabă oiță,
Cu lăptuș il hărănește
Cu lănușă-l încălzește,
Cu mîel il îngăzdăcește.
Mult gândește Dumnezeo,
Ce mai trabă lui Adam?
Dacă I-o șapat din rai.
La Adam îi trabă cal bun,

Să-l ducă și să-l aducă,
Să-l ducă ostănit,
Să-l aducă hodiînit.
Mult gândește Dumnezo,
Ce mai trabă lui Adam?
Dacă l-o țapat din ral.
Lui Adam îi trabă on popă,
Să-l învețe aș face cruce,
Și Adam să se bofeze
Și Adam și pruncii lui
Și tăfe n'amuri dalui,
Și să-și facă beserică
Și 'n beserică să ție
Sara sfânta vecerîie,
Demiînața lăturgie
În tăfe Duminecile
Și din tăfe praznicile.
Puîoi cruce pă masă,
Să fii gazdă veseloasă,
Să plăfești corinda noastă
Cu băncufe că'de rele,
Io nu-s om jingaș de ele,
Cu băncufe tare rupfe,
Ț'oi ierta dacă'-mîi dai mulfe.

XII

Sfântu Crăciun domnu bun
Era omu cel mai bun,
Ș'o avut vr'o tri sluguși
Și mai mari și mai micuși.
Dacă cu îi o cinat,
Pă cel mai mare l-o mînat,
Marhălor fân să le deie,
Și să grijească de iele.
Boilor fân nu l-o dat,
Ci 'napoi s'o 'nturnat,
D'e lumina cerului
D'e razele Soarelui.
Sfântu Crăciun o mînat

Pa doile slugă 'n grajd,
Să deie boilor de mâncare
Și să grijească d'adăpare.
Boilor fân nu lo dat,
Ci înapoi s'o 'nturnat,
Că de lumnă nu puțe
Să desfidă nici ușe.
Sfântu Crăciun s'o gândit
Și l'o mânat pă cel mai mic;
Cel mai mic apoi intra
Și 'nlontru ce vedea?
Un pruncuț înfășiat,
D'e îngeri încunjurat,
Pă paie și fân culcat,
Ca ș'on soare lumnat.
Dac' aceste l'e vede,
La sfântu Crăciun fuge
Și lui tăfe l'e spuie.
Sfântu Crăciun să bucura
Și la grăduț alerga,
La Christos d'a să 'nchina.
Și noi să ne închinăm,
Pă Christos să-l lăudăm.
Să fii gazdă sănătoasă
Cu tăji a tăi veseloasă!
Ș'oi puie cruce pă masă,
Să plătești corinda noastă
C'on colac mândru frumos,
Cum o vrut Isus Christos.

Satire :

(«Descântate» de George Indrei din Leheceni).

I.

Popa d'ela Iosășel
Mă 'mbie să schimb cu el,
Să-mi de vaca ș'on vișal
Să-i dau scroafa ș'on purcel.
Mult îmi lăuda popa

Și vișălu și vaca :
La vacă șuștariu ras
Și vișălú bun de tras,
Eu 'ntrebai pă popa,
D'e ce-mi dă mie vaca ?
Și-mi dă vaca și vișălú,
Să-i dau scroafa și purcelú.
Popa zice cătră miște,
Da nu știi tu măi Georgie
Scroafa o țin io de sãmânță,
D'în purcel fac io șoncuță,
Ș'o mânânc cu ame drăguță.
Ori nu-i așa măi Georgiță ?
Ba așa Domnule părințe,
Dumnezeo să-ți deie mințe !

II.

„Măi sărace sărac mare,
Nu-ți bafe punga de miște,
Că tu n'ai haiște pă fiște,
Nici plug cu patru boi,
Nici turmă mare de oi,
Nici coșeriu cu păpușoi.“
Da săracu se ține
Nu eră mut de vorbe:
„Dacă ai tu-atâta biște,
Nu mi-l spuște cătă miște,
Numa-l ține cu viașe,
Până mâște dimișteășă,
Că avere Dumnitale
Ști-o țara că-i de frunte,
Și ca un izvor de murte
Urlă mare și se 'neacă
Și-o scăde și iară sacă“.
Cui-ii umblă plugu biște
Poafe be și șapte zile ;
Cu-ii umblă plugu rău
Trece pângă făgădău,
Mințește, că-i vinu rău
Dacă nu's ban'i în jașcău.

III

Cătu-i țara și lume,
Nu-i muliere ca dame;
Că-i cu barbă ca caprile,
Cu picioare ca vacile;
Când pă cap să perie,
Oameñii tăji să strânge,
Tăt cu furci și cu topoară
Striga tulai c'o omoară.
La umbra capului ii,
Doarme ciurda vlădicii.
Când pă cap că să spăla
Crișu tăt întulbura.
Da-i mândră da-i niñerată,
N'o durmi ñelegănată;
Da-i mândruță ca o cruce,
Da la lucru n'o pot duce,
Sara de vreme s'alină
Ca un pește pă dălbina.
Ochii muerii cei căprii
Ajung tri mii de galbiñi,
Brâncile și gura îi
Nu le pot biciului,
Capu nañii ș'a îi minfe
Scump' ar fi ș'o pot io vinde!
Muiere me-i tare bună,
Că nu dă cânepa 'n parte
Ci o bagă'n foc ș'o arde;
Apoi cât-o mai rămasă,
O pusă pă după casă,
Căñii'n colți o feptănară,
Porcii'n flit o melițară.
Răde nana și îi șod,
Scoborî și ea din pod.
Da să duce la ce verde,
Apoi coată cătă soare,
Apoi prinde-a descântare:

„N'aş da-o iagă de pălincă
Pă şepfe holzi de cânepă,
Că pălinca-i sănătoasă,
Da cânepa-i boală'n oasă“.
Iară coată cătă soare,
Iară prinde-a descântare :
„Bărbatu-mńeu îi cu lege
Că cânepa mi-o culege ;
Bărbatu mńeu nu-i bărbat,
Ce-i ńnger đin ceriu picat,
C'on an o fost la Crăciun,
D'e nu mń-o dat nici-on pumn,
Da io ńs muiere bună,
Că 'nt'o lună drug o lână ;
Mńncal doi saci de fńrină
Şi nu mi-o băgat de vină.
Bărbatu-mńeu îi cu lege,
Că cânepa mi-o culege.
Bărbatu-mńeu îi cu mńilă,
Că mi-o duce la topfilă,
Şi o bagă şi o scoafe,
Mă sńrută đin ce poafe.
Bărbatu-mń'-ii cu credinńă
C'o plńfi pńnce-o melińă ;
Şti-o Daru şi Bigye,
Cum sń toarce ńirebie.
Taci bńrbafe, nu mń bafe
C'apoi-ńi fac un rńnd de haińe ;
Cńnd îi me la beserică,
Le-oi usca pń camńińă ;
Cńmeşi mńndre şi subńire
Tńtń lume sń se mńire,
Numa tramă, numa fire
N'ezbife, nńdńlbife
Niciodatń pńrluife,
Nici 'n ńfe nu rostife
Nice-n spatń nu-s izbife.“

IV

Nu mă muri Doamne în drum,
Înde n'am nici-on om bun,
Nu mă muri Doamne 'n fină
La cap fână de lumină,
Că m'am dus p'o cale lată
Neumblată niciodată,
Io m'am dus ș'am rătăcit,
o m'am dus ș'am păgubit,
Io m'am dus ș'am feltuit;
A me bab'o d'auzit,
Doamne faină m'o jelit,
Cu pană de păuniță
Moare de răs pă uliță,
Cu pană de păun verde
Merge, jucă la hidețe;
Ciine-o crede în muiere,
Trăiască ca calu'n fiere,
Înde-o fi iarba mai re.
Io bat tăfe drumurile
Și răbd tăfe vânturile,
Mă culc pe tăfe petrile.
Ie zoleșfe paturile,
Ie ie strică ie I-așterne,
Ie să culcă pre de vreme.
Ie să culcă cam cu soare
Și să scoală 'n prânzu mare;
Cum să scoală,
Coată'n oală.
Dacă oala nu-i spălată,
Face țup cu ie de vatră,
Me 'n grădină după aiu,
Viine 'n casă face bai;
Me 'n grădină și plevește,
Viine 'n casă să sfădește
Și la bărbat poruncește.
Nu-i vina d'a naîii me,
Că mi-i spartă cămeșe;

D'e-i vina d'ame tătă,
Că ce samăn cârie pă.
Nice nana nu-i de vină,
Dacă nu-s peñe 'n perină.
Ținem gâșfe și găini,
Nu face nana periñi.

V.

Spuñe nan' adevărat,
Câți feciori f-or sărutat?
Să mă bați, să mă leși moartă,
Nu ți-ii spun pă tăji odată;
D'e fi-i lua cu buna,
Ți-i spun până la luna,
Dacă mi lua cu rău,
Nu ți-i spun până-i ceriu.
Că numa cinci
Poartă opinci
Și nouă 's
Cu cisme nouă
Și zece 's cu chepeñege,
Ș' aceia 's mai mari în lege.
Heba mi băgă la lege,
Că nimica nu-i alege.

VI

Am de ce fi mefeleu,
Că de când m'am trezit eu,
N'am durmit în lepedău,
Numa'n strai de suman rău.
Am de ce fi blăstămat,
Că de când m'am rădicat,
Tot nu m'am culcat în pat
Numa pă pământ uscat;
Iarbă verde loc de pat,
Mie nu m'i-o fi păcat.
Pă tata l'o chiebat Craiu,
Pă miñe mă chiamă Vai;
Tata m'eu o fost Vlădică,

Io-s sărac și n'am nîmică.
Am căsuța 'nt'o urzâcă,
Viñe vîntu și mi-o 'mburdă,
Viñe porcii și mi-o mîncă.

VII

Rusiñe mi-o fost de nañe,
Pân'atunci perem de foame;
Numa de cînd le iubesc,
Două mi-se vorovesc
La olaltă se 'ntâlñesc,
Tăfe fac din brîncă 'n brîncă,
Mi-aduce vin și pîlincă;
Tăfe pun căfe-o groșiță,
Tăfe 'ncarob'o litruță.
Da mă bag în birt la masă,
Atunci tăfe fug acasă,
Pă cînd mă duc io acasă,
Tăfe mă poftesc la masă:
„Dragu-mñeu bagăfe-n casă,
Că bărbatu nu-i acasă
Că bărbatu-mi-e 'n pădure
Și n'o veñit nici-amure;
Nu-l aducă Dumñezău
Pîñă cu pă moșu-său,
Să fii Dumñiata a m'eu.“
Dacă mă băgai în casă,
C'arde lampa pă masă,
Pîlincă pîñă rămasă.
Mă chiemără 'n ceie sară,
P'atunci tăfe să gătară
Cu colaci făcuți cu lapfe
Da-mi băgau pă gură frafe!
Care-o șfi trăi mai biñe,
Inveje-mă și pă miñe,
C'apoi dau adălmaș bun,
Cruce, dacă moare-i pun,
Puñe-i-oi cruce de pfatră,
Să nu putrăzască 'n grabă.

VIII

Lacomii la sufe multe
Luai muta dintre muŃe
Sufele băgai în ladă,
Muta-i la miŃe pă vatră.
Da-i-oi popii doi boi buŃi
Și o sută de zloți buŃi,
Numa iufe facă biŃe,
Pă miŃe mă descunuŃe.
Popa-mi dede vorbă bună,
Minfenaș mă descunună,
Daco-i ști io număra,
Frunză cât-ți în opt nuci
Și iarbă dîn zece lunci,
Și atunci pă gând o sta
D'escununa-m'a o ba,
C'așa spuŃe pravila:
Că omu cel cununat
RămâŃe pă veci legat.

IX

Auziți voi oameŃi buŃi,
Ce vă spun io nu-s minciuni,
Că'n vremile de odată
ȘepŃe feciori cere-o fată,
Și nici cum n'o capătă;
Da ce vremi is d'acuma?
Și s' aude și să vede,
Că ie moșú șapŃe fefe.

X

Hai fărtaŃe clop cu pană,
Nu-ți da pana pântru nană,
C'atunci lucrî pană mori,
Ie-și cumpără cotători.
Dacă vrei a fe'nsura,
Fată mândră nu-ți lua;
Ie-ți o fată, care-i hădă,

Cătă rîme să nu rîdă,
Ce mîndruță tare rîde,
N'ici mîșuță nu-ți prinde;
Tăji 'ți mîncă puiții
D'afară cu drăguții,
Și șede tăt la obloc,
Ca și cătana șilboc,
La oblocu cel dîn jos,
La vecinu, că-i frumos.

XI

Mult custai și n-avui trai,
Ș-oi murî și n-oi me 'n rai,
Numa 'n muncă și 'n finzai,
Că raiu-i a găzdacilor,
Iadu-i a săracilor,
Că'n rai găzdașu me,
Că iel dă marhă pomană
Și de tăt felu de haină,
Și dă lapfe și unsoare
Și de căfe-s pă sub soare,
Și io n-am dat rîci mălai
Și io n-am parfe de rai.

XII

De cât pită cu clumău
Și s'o mînci cu'n mefeleu,
Mai biîe mălai cu moare,
Să mă uit ca cătă soare,
Să trăiesc numa o lună,
Să-mi fac și io voie bună,
Să trăiesc numa un ceas,
Doar' oi uita de năcaș.
C'o fost lume fără noi
Mai mîndră decăt cu noi,
Că nu-i lume 'ntăbulată
Nici pă mamă, nici pă tată,
Nici pă sărac, nici pă gazdă;

Nici pă fiine, nici pă miine.
Nici pă care naște mânia.
Mândră-i lume și rămâine
Mai de mulți, numa de miine.

Cântece cătănești,

(„Cântate“ de *Loise Modău* din Petreu).

I

Solomoaie căpitaie
Inde duci cătaiele ?
În cetate 'n Itale ?
Fă biie du-le mereu,
Că la răgufe li greu.
Fă biie du-le dă 'ncet,
Că îi strâng bumbii pă plept.
Solomoaie căpitaie
Un câmp mândru l' alege,
Și-i lasă să hodînească,
Dumnezeo să se trăiască.
Cătaiele-or hodîni,
Dumnezeo mult f-o trăi,
Și pă tiie și pă miie
Și pă care face biie.

II

Un câie dă căpitan
Tată mi-o fost înt'un an,
Numa io îl btăstămam,
Sâ-i ie Dumnezeu vedere,
Din cei luzi mâncă pufere;
Pân'gă apă mult ședem,
Nu ieră slobod să bem;
Pântr'un paș dîn gled' afară
Tăt de urefi mă luară,
Eu de lacrimi mă șfergem
Și la locu mîieu stăfem
Și pușca mi-o tomînem.
Dar dacă viinii acasă,

Și sudui-i popa de mamă
C'am fost domn, c'am fost cătană.

III

Scobori Doamne pă pământ,
Să vezi domni ce-or făcut,
D'in grădina și din haturi
Făcut'o pusfe și lanțuri,
Din feciorii cei frumoși
Tot husari și boconcioși;
An îi dură la Bosnița,
D'in trei unu rămânea.

IV

„Hora lui Cercel“.

„Horită“ de Tan'e Vese din Cresuia.

Decât slugă la popa,
Mai bine rob în Jula;
Ciței slugă, nu-i stăpân,
Acăr cât ar fi de bun.
Cițe să bagă jîhere,
N'are'n lume nici un bine.
Mulțămăscu-ți ție soacră,
Că-mi dăduși cu fata vacă,
Jo tăt trag ca calu 'n ham
Și nimică-'n lume n'am.
Jo tăt trag ca bou 'n jug,
Cu nimica nu m-ajung;
Bafe Doamne și socrú
Că n'am nici un norocú
Bafe Doamne și soacra,
Mai pă urmă și vaca;
Vaca-i albă pă spinare
Fata nu șfiu ce bai are.
D'acele o și lăsai
Și alta nană-mi luai;
Mă dusei 'n codru des
Dă unde tare rar ies.
Pă sub poala codrului

Furai porcii domnului,
Spărsăi capu purcarului
Cu latu toporului.
In margiinea Dunării
Mă prinsără jendarii.
Mă bătură, mă legară
Și 'n femniță mă băgară.
Domnule Solgăbirău
Nu mă bafe tare rău
Că-ți dau doi cai la hinueu
Unu negru, unu sur
Numa mă lasă să-i fur.
Dă ești nană cu credință,
Vino la mine 'n femniță,
Și-ți vinde măргеele
Și-mi plăfește vinuțele,
C'am furat galbiini o oală,
Și i-am țapat la fine 'n poală.
Dacă nu-mi șfi scăpa,
Îi destul de mi săruta.

Doine de jele.

(„Cântate“ de Floare Pop din Margine).

Tu maică când m'ai făcut
Fost-or nori până 'n pământ;
Când ai făcut pă frafile,
Era sărin ca lapfile;
Tu maică când m'ai făcut,
Să mai fi făcută zece
Și numa pă mine rece.
Tu maică când m'ai făcut,
Să mai fii făcut o pfațră,
Int'o margină d'e apă;
Că când apa o vut urla
O vu duce și pfațra,
Dumnezeu că ț'ar ierta,
Numa pân' atuncea ba.
Tu maică când mai făcut,

Rău pă miîne ț'o părut;
C'on picior mai legănat,
Cu gura mai blăstămat:
Să nam inde mă culca,
Nice să n'am ce mânca.

II

Nevastă mândră de breb
Stăi în loc, să fe 'ntreb,
Ce ți portu așa negru?
Muritu-ți-o bărbatu?
Ori de parfe ți vadu?
Ori scumpu-i soponu?
Ori ț'o biruit somnu?
Amărâtă ești tu nană,
Amărăt' abună-samă,
Că bărbatu mi cătană
D'e tri ari or fi la toamnă.
Ș' amu m'o trimis o carfe
Și 'n carfe-o scris așa:
Că s'o urit cu sabie
Și l'o ajuns jele me.
Că s'o urit de păpuci
Și l'o ajuns doru de prunci.
Că s'o urit cu cătănie
Și l'o ajuns dor de moșie.

III

Dână fusei la maica,
D'e lucrăm, de nu lucrăm,
Tă buna maichii eram;
Da dacă mă mărit'ai:
Lucru din mâni nu mai pică,
Și nu-s bună de nimică;
Mânc o țărucă de pită
Cu lăcrămi picăturită.
Dână fusei la maica,
Nu țesem, nu puțem pânză,

Numa tă zicem în frunză
Și dormem până la prânz(ă).

Cântarea mirelui :

(Se cântă când mirele merge după mireasă ; nuntașii miresei și anume *portăreii* nu'l lasă pe mire și pe nuntașii lui să între, ci stând pușin de vorbă cu el în ușe — cântă cântarea următoare) :

Mirel dela masă,	<i>drăguță mire!</i>	
Nu te lăuda	"	"
Că fe-o dă 'ntreba	"	"
Ce sol ai d'avut?	"	"
Sol d'intăie sol?	"	"
— Portărei de poartă	"	"
De mi-ți întreba,	"	"
Io biște oi spuște :	"	"
Ce sol am d'avut	"	"
Sol d'intăie sol?	"	"
Pă drag Domn din ceriu.	"	"
— Mirel dela masă,	"	"
Ce sol ai d'avut?	"	"
D'e fe-oi întreba	"	"
Sol de-a doua sol?	"	"
D'e tu fe-ai băgat	"	"
În grădina noastră,	"	"
Da tu n'ai cules,	"	"
Ci tu ai ales	"	"
În grădina noastră	"	"
Florica noastră.	"	"
Mulfe ai stricat,	"	"
Mulfe ai prădat,	"	"
Mulfe I-ai călcat.	"	"
— Portărei de poartă	"	"
Lăsați poarta jos,	"	"
Dă poarta-i d'avoastră	"	"
Dobânda-i d'a noastră.	"	"
— Mirel dela masă,	"	"
Nu fe lăuda,	"	"
Că fe-oi dă'ntreba,	"	"
Ce urmă-i mai mare.	"	"

În cap de primăvară?	<i>drăguță mirel</i>	
— Portărei de poartă	"	"
D'e mi-ți dă 'ntreba,	"	"
Io biște oi spuște,	"	"
Ce urmă-i mai mare:	"	"
Urma plugului.	"	"
— Mirel dela masă,	"	"
Nu fe lăuda,	"	"
Că f-oi dă 'ntreba	"	"
Ce munfe-i mai mare?	"	"
— Portărei de poartă	"	"
D'e mi-ți dă 'ntreba,	"	"
Io biște oi spuște,	"	"
Ce munfe-i mai mare:	"	"
Munfe păstă munfe,	"	"
Vârf de mușuroi.	"	"
— Mirel dela masă	"	"
Nu fe lăuda,	"	"
Că fe-oi întreba,	"	"
Ce d'apă-i mai mare?	"	"
În cap de primăvară?	"	"
— D'e mi-ți dă 'ntreba	"	"
Jo biș-oi răspunde	"	"
Ce apă-i mai mare:	"	"
C'aceie îi roua	"	"
N cap de primăvară.	"	"
— Mirel dela masă,	"	"
Nu fe, lăuda,	"	"
Că fe-oi dă 'ntreba,	"	"
La cei moși bătrâni	"	"
La cei ce trebuie?	"	"
— Portărei de poartă	"	"
D'e mi-ți dă 'ntreba,	"	"
Jo biș-oi răspunde:	"	"
Hinfeu fermecat,	"	"
Tăt să-i mai purtăm	"	"
D'ela voi la noi.	"	"
— Mirel dela masă	"	"
Nu fe lăuda,	"	"

Încă cu-atâta,	<i>drăguțu mire!</i>
Că f-oi dă 'ntreba,	" "
Că tu ești la masă,	" "
Și înfis în casă	" "
În țâțâni de fier	" "
Și 'n zaruri dă-oșel.	" "
— Portărei de poartă,	" "
Că noi, că de-avem	" "
Buzdugan galbăn,	" "
Topoară 'ncolțafe	" "
D'e brâuri legafe.	" "
— Mirel dela masă	" "
Că tu ești băgat	" "
În casă la masă,	" "
In pădure dasă.	" "
— Portărei de poartă	" "
Că noi că d'avem	" "
Topoare 'ncolțafe	" "
D'e brâuri legafe,	" "
Pădure-om târș:	" "
D'e-aici c'om ieși.	" "
— Mirel dela masă	" "
Dacă-i rându-așe,	" "
Pă drumuț în jos	" "
Dasă sănătos.	" "

„Descântată“ de *George Indrei* din Leheceni.

Dragoste de frate și soră:

N'ime 'n lume n'o auzit,
 Nici nu s'o mai pomeñit,
 Să se ie soră cu frate
 Că-i bogată străinătate.
 „Șapfe țări, șapfe am umblat,
 Ca sora n-am căpătat
 D'e mândră și de frumoasă
 Și de stăpână de casă.“
 Frate cu soră să 'nțelegeau
 Și la biserică să duceau,

Dopa uită de 'ntrebat,
Să puse la cununat,
Dopa prinde a cununa.
Icoănele lăcrăma,
Vanğilia suspina,
Feşnicile să 'mburda,
Dopa din grai 'mi grăia :
„Dă câfi am cununat,
Cărfi din brânci io n-am scăpat,
Vanğilia n'-o lăcrămat“.
Mireasa din grai grăia :
„Inde ace s'o pomeñit
Şi ciñ'o mai auzit,
Să să ie soră cu frafe,
Că-i bogată străinătate“.
Dopa din grai 'mi grăia :
„De ce nu mi-ai spus înainfe
Până n'a prinde cuvinte,
Că ce-i odată cununat,
Nu poafe fi deslegat.

Vaşcău.

Doine de dragoste :

I

M'o făcut măicuşa 'n zori,
În Dumiñeca dă Flori,
Câfi feciori în asta şară,
Tăfi aľargă şi mă ceară.
O lume d'ar aľerga,
Măicuşa tă nu m'ar dă ;
Că pă miñe m'o făcut,
Când măicuşi I-o plăcut ;
Nici pre mică, nici trecută,
Cum-i fata mai plăcută.
M'o făcut în iarbă verde,
Şi fiu dragă cu-i mă vede,
M'o făcut între bujori,
Şi fiu dragă la feciori.

Abram.

II

Pă margiine dă pământ
Mere badę sãmânând
Și dîn gură cuvântând:
Cade frunza dîn copaci
Și fe faci grăule, faci
Și să stai la săcerat,
Ca mândra la sărutat
Și să stai la îmblăfit,
Ca mândruța la iubit.

III

Floritică după rit,
Nu gândi, că f-am urit,
Dânc'-asară n'am viiit,
Da-oi viii tătă sara,
Mândruța țucuț gura.

IV

Leliță cu rofe scurtă
Treci vale și mă sărută;
Trec-a dracu p'acolę,
Că mi-sa uda rofe.
Șadă dracu 'n rofe ta,
Rău fe femi, că sa uda,
Dacă-i rofe ta ce scumpă,
Duf' acasă și o șipă,
Ie-o ce după poliță
Și-m d'o Iacă dă guriță.

Sărsig.

V

Codrule codruțule,
Ie dăsfăși cărările
Și-m du supărările.
Doru mândrii arzător
Și mă făcù călător,
Doru mândrii rău mă strică,
Irima mi să dăspică.

VI

Pusăi şaua pă tri cai
Şi plecai cu îi la rai,
Nici la rai nu poci şi stai
Dă mirosu florilor
Şi dă doru fevilor.

Ciutelec.

VII

Ziso maica cătă miñe
Şi nu dau gură la nime,
Dacă focu poafe face
Şi nu dau la care-m place.

VIII

N'evasta care-i cu dracu,
Tătă sara-şi lagă capu
Şi ieşe la ciñe-i dragu;
Şi ieşe sara la şură,
C'a vorbi gură la gură,
Deie paie juncilor,
Buză, guri voiñicilor.

IX

N'evăstuţă din veciñi,
Mutăşi patu în grădiñi,
În grădiñă cu trifoi
Şi crească iarbă su noi,
Şi crească iarba ca gardu
Şi nu ñe vadă bărbatu,
Că bărbatu-i rău ca dracu,
Dăunăzi îm rupsă gura,
Rumpă-i dracu jungitura.

Bojeie.

X

Pă la noi pă su pădure
Mărg fevile după mure,

Io mă duc și tai nuțele,
Mă 'ntâlînesc pă drum cu iele,
Mă scăpai, le sărutai,
Dracu mă dusă în rai;
Da nu 'n raiu cel cu spiîi,
Inde-s ăoamenii bătrâni,
Ce în raiu cel cu flori,
Inde-s fefe și feciori.
Nu mă duce drac în draci,
Pântu nana care-m place.

XI

Pâc, pâc, pâc!
Și iară pâc!
Mărg fefile după mure,
Iară io după nuiiele
Ca să mă 'ntâlînesc cu iele.
Pâc, pâc, pâc!
Și iară pâc!
L'oi sta cărările
L'oi lua murile
Și loi țuca gurile
Pâc, pâc, pâc!
Și iară pâc!

XII

Beiuș.

Suflă vântu păstă șură,
Mărg fečorii la măsură,
Haidiți fefe și jorăm,
Dă fečori și nu-i lăsăm,
Că viîne primăvara,
Și nu-i ciîne n'a joca.

XIII

D'acî până la Sfârnaș
Mândră-i iarba pă imaș,
Nu șfu iarba cosî-uoî,
Uări cu nana iubi-moi?
Da și iarba ūoi cosî,
Și cu nana moi iubl.

XIV

Fă-mă Doamne, ce mi face,
Fă-m' on fir dă busuioc,
Și mă puie feciorii 'n clop,
N'evestile la cojoc,
Și fefile la berfiță,
Și popa la chedelniță.

XV

Bădiță, labreu tău
Nici din goz nu l-aș loăa,
Da pă fiine nu f-aș da
Nici pântu lumę asta.

XVI

Place-mi cu ciine joc,
Că miroas' a busuioc;
Place-mi cu ciine sār,
Că miroas' a calapār.

Abram.

XVII

Mândră când fi mărita,
Trimęse pă ciineva,
Pă tri peņe dă păun
Și mă duc și fe cunun
Și im fil mândră finuță,
Pă cătu m'ai fo drăguță.

XVIII

Dragu-mi dă kilinca
Lângă ăai primăvara,
Pă la capu holdelor
Stând în cale nañilor.

XIX

La fereasta nañi mele
Latră cāñi, latră cășele,

Tule tunu 'n fiine câine
Și'n stăpânu ce fe fiine
Că nu fe fiine legat,
Dă și poci mere Io'n sat
La nevastă cu bărbat.

Doine de dragoste stricată :

I

Nu sfiî bad' amu-I-o-șian,
Dint'on măr doinși mâncam,
Amu și fie cu sacu,
Nu n-am da unu la altu.

II

Auzit-am Ieri la moară,
Că ș'a meu drăguț să 'nsoară,
Însoaresă, trăiască biine,
Steiei gându tă la miine,
Nici on prânz și nu prânzască,
Că și nu mă pomeșască,
Nici o cină nu ciineză,
Că și nu mă lăcrămeză.

Săplac.

III

Mândră pânce m'ai lăsat,
Nu-ți lăs Io mare păcat,
Numo'n ūan și zaci în pat,
Cu fața cătă părefe,
Cu gura arsă dă sefe,
Când a fi la primăvară,
Patru și fe scoat' afară,
Doi la cap, doi la picioare,
Și-ți aduci drăguț aminfe,
Că-i blăstăm dă ūare inde.

IV

Floritică dă pă coastă,
Cum nu-i minfe fefi proastă,

Viñe unu și o cere,
Ie și zice, că n'a mere;
Nu vede, — sară-i ușfii,
Că n'are din ce trii.

Abram.

V

Nu-i da Doamñe badii biñe,
Pânce m'o lăsat pe miñe,
Nu-i da Doamñe nicí rău,
Că n'o fost și fií' a mñeu.

VI

Frunză verd' a mărului,
Nu crede feciorului,
Când fe șiñe pă gerunfe,
Își minșeșfe mií și sufe,
Dacă mere dângă fiñe,
Ride biñe ca ș'on câñe,
Dacă trece prilazu,
Ride biñe cu altu.

VII

Mândră cu dor dăla fiñe
M'oi duce înt'o grădină
Su tufișă dă gorgină,
Și să facă 'n Ie fântână
Ș'oi striga sara pă lună,
Hai mândră be apă bună,
Ciñ be din Ie să cunună,
Ș'apoi be mândră și Ieu
Ș'oi uita 'poi doru tău.

VIII

Da tu bad' aș'ai gâñit,
C'oi be apă dint'on tău
Ș'oi muri dă doru tău?
Băui apă dint'on scai
Și îndată fe uitai!

IX

Frunză verde foiomfiie,
Nu ştiu mândră, ce ți ştie,
Io 'n mâniie, tu 'n mâniie,
Dragoste nu să mai ştie.

X

Am avut drăguț în sat,
M'o cerut și nu m'ai dat,
Că tu maică fai femut,
C'oi viii după 'nprumut
Și nu ți l-oi da mai mult;
Și mai dat în sat dăparfe
Și viu cu desagi în spafe,
Cu desagi îmbăierași,
Și cu uăfii 'nlăcrămași.

XI

D'aci pân' la Uăradie
Tă cu bađe ortăcie,
Dăla Uărađe în jos,
Rămâi bađe sănătos,
Că nu-i lumę din hîrișfe
Și-ți fiu dragă numa țiie,
Ci lumę-i din iarbă verde
Și-i fiu dragă, cu-i mă vede
Și fiu dragă tuturor,
Tuturor voiiicilor.

XII

Cât oi fi și oi trăi,
Fată mare' noi iubi,
Fata mare să mărită
Și rămâi cu gura friptă.

Doine de jaluzie:

I

Irima me rău mă doare,
Cum aş mere 'n șezătoare,
Să văd cu cine șede

Drăguța-mi ce cu lege.
Dă șede c'on prunc de trabă
Dă opt-ori m'a fi mai dragă;
Dă șede c'on blăstămat
Mie nu-mi mai trabă'n sat.

II

Măi bădiță, ũom dă rînd,
Nu umbla mult alegînd,
Cînd ai fi și m'ai loũa,
Nu știu viñiuuș ũări ba;
Cînd ai viñi d'a mă cere,
Nu știu fi-m'ai pă plăcere,
Pă plăcereș ũăfilor,
Pă voiș părinșilor;

III

Căfe flori sînt pă pămînt,
Nu-i mai blăstămată floară,
Ca și fata ce fecioară,
Că dă mâna c'on țaran,
Care nu-l vede șohan.

IV

Asta fată nu-i a meș,
Ce-i a celui dă coleș,
Ce să uită pă su clop
Cătă miñe cum o joc;

V

Frunză verde dă țurcană,
Ie-mă bađe dă ți-s dragă,
Nu cota că-i lumę largă,
Ți loũa una urită
Și ț-a parę lumę strîmtă.

VI

Rău le pare fetelor,
Că mă duc în haba lor,

N'ar ave ce le păre!
Că io țin în sinu mîeu
Buruiană din tri flori
Și fiu dragă la feciori,
N'ar ave ce le păre!
Că drăguși nu le Ieu,
Nici bai io nu le fac,
Ducăle jupănu drac;
Dacă im vreu rău mîle,
Calcele evnoi — o mîle.

Doine de dor:

I

Nu știu ce să fac dă dor,
Dă iel nu scap până mor,
Pânt'o fată sprâncenată
Și cu zestre dă bogată,
Pântr'o fată bărnăcuță
Și cu boi și cu văcuță
Și cu mare moșiujă.

II

Mătrăgună dă su pat
Tătă vara -am udat
Și tă nu m'ai măritat;
Și la vară f-oi uda,
Că doară m'oi mărita.

Ciuhoi.

III

Io mă duc codru rămâie,
Plânge frunza după miie,
Io mă duc și codru-l las,
Frunza plânge, n'are glas.
Treci codrule și te 'ndasă,
Numa loc dă casă-m lasă
Ș'o lecuță dă ocol
Și-m samăn on l'ac dă dor.

IV

Io cu dor, badę cu dor,
Două doruri înt'on loc,
Nu trabă mai mare foc;
Două doruri înt'o țară,
Nu trabă mai mare pară.

V

Nănuță dă pă răzor,
Nu-m trimef' atăta dor,
Ci-m trimefz puținel
Și cină și tu cu Iel.

Fâncica.

Doine de nenoroc:

I

Frunză verde ca bobu,
Mândră floare-i norocù,
el să face pântre spiñi,
Și nu-l află ori și ciñi;
Iel să face pedri vale,
Și nu-l află țăf și care;
Că și io l-am sămănat,
D'amę samă s'o uscat.
Că și io l-am răstăvit,
D'amę samă n'o 'nflorit.

II

Vai dă miñe mult mă coc,
Că mă văd, că n'am noroc;
Nici m'oi coace, nici m'oi sparge,
Că mai sânt fără noroace.

III

Dânce rîd iș-ici cu voi,
Plîngu-m țăfii amândoi;
Dânce rîd iș-ici cu fiñe,
Plînge irima în miñe.

IV

Taci irimă nu tă plânge,
Că cu doru nu-i învinge,
Ce a'nvinge Iel cu fiine,
Dână ce f-a puine biine.

Ciănalăș.

V

Tăceți uăfi și lăcrămași,
Dacă samă nu loași,
Că 'n ce fină vă băgați,
Că voi sânteți vinovați.

VI

Facu-m voie cu gura,
Rău în plânge irima;
Facu-m voi' aci cu voi,
Plângu-m ăăfii amândoi.
Tăceți uăfi, nu plângereți,
Lasă-m plângă irimă,
Că Ie nu să Ie sama.

VII

Io tă tac, nu zic nimică,
Din uăfii mnei lacrimi pică,
Oi tăce, nimic n'oi zice,
Oi lăsa și tă mai pice.
Nu-m bănuiesc dă lacrimi,
Că-m bănuiesc dă obraz,
Dă tînăr tă cu năcaz.

Fegernic.

VIII

Cine n'are pă nimeș,
Doamne 'n lume nu-l șineș,
Nu mă șineș nici pă mineș,
Că nici io nu am pă nimeș.

IX

Mândru-i codru împănat,
Io tânăr și supărat,
Uare Doamne nu ți jele
Dă tânherețele mele,
Că trec și nu știu dă Iele.

X

Cine n'are maică dulce,
Pă lume să poafe duce,
Da nu lesă Dumnezeo,
Că și poci mere și io.
Moartă-i maica'n temeteu,
Moartă-i, ierf-o Dumnezeu
Și țarina ce-i pe ie,
Doară nu i-a păre gre.

XI

Maica me, ce fără milă
Mă lasă'n țară streină,
Maica me, ce fără dor
Mă lasă streinilor.

XII

Mânâncefe foc — amar,
Cum te băui din păhar,
Io gânem, că beu țățat
Și băui amaru tăt. —
Irima me, ce vigană
N'egrit-o, ca ș'-o ți gană,
Nu mi ciudă c'-o negrit,
Mi ciudă că n'o pocnit,
Căfe rel'-o păfimit.

XIII

Mâncevă focu gânduri,
Cum viniți tă pă rânduri,
Dă nu viniți tăt odată
Și nu fiu tă supărată.

Chiuituri :

I

Câte fefe's Bihorene
Tăfe-s negre la sprincee,
Numa una-i bărnăcuță,
Ș'acele-i a meț drăguță.

II

Uiuiu așe mă famă,
Iepurile-i bun dă zamă,
Iepuroaię dă friptură,
Mândra dă țucat în gură.

III

La crășma dă su pădure
Băut-am tri mână sure,
Iar pă frău și pă căpestre
Luiai cepsă la neveste.

IV

Ciine drac o și văzut
Floare 'nflorită dă Ieri
Și drăguță la doi veri ?
Și ciine drac o și văzut
Floare 'nflorită dă Marți
Și drăguță la doi frați ?

V

Cel cu pana cât o cioară
N'are ce duce la moară,
Cel cu pana cât o vică
N'are ce mânca nimică.

VI

Cel cu pană dă cocoară
N'are ce duce la moară,
Dară Io cu pană mică
Și Ieri înc'am fo c'o vică.

Ciuhoi.

VII

Mă uitai din findă'n casă,
Văzul plăcinta pă masă,
Io şfiui care-i a me,
Stă dalbă unsoare'n Ie.

VIII

Cine dăsparfe cii dragi,
Poarfei corbii carne 'n fagi,
Şi ūăfii pişigoii,
Şi să mînire ūoameńii.

IX

Pă uliţa ce dă sus
Tă ūăiţ şi mătîşoare
Şi fefile-s domńişoare.
Pă uliţa ce dă jos
Tă pfetroci şi bolovańii
Şi fefile-s dă ūigańii.

X

Fata ce mai dântăuşe,
Puńe gozu tă la uşe,
Puńe mătura pă Iel
Şi să vadă puşinėl;
Da colę Dumńieca
Duce gozu cu vica.

XI

Tri foitã 'n frunzã verde,
La muiere n'ai ce-i crede,
Cã muiere cãnd sã jurã,
Dãi cu palma pãstã gurã.

XII

Ce fe uijã bađe la mińe?
Uãri gãńeşf, cã nu stau bińe,
Uitã-fe la mãndra ta,
Cã gãńeşf, cã-i Marşolea.

XIII

Su călcâiù cismii mele
Şede dracu ş'o femeie
Şi mă 'nvaţ' a face rele.

XIV

Asta fată nu-m place,
O cunosc, că să face. —
Ce cu şele cinăşele,
Nu-i modru şi nu mă 'nşele.

XV

Fi-u-aş şi Io bocončoş,
Dacă n'aş ave on moş,
Care mă ţine acasă,
Io şi-I cot pita pă masă.

XVI

Ciñe dracu o văzut
Cocostârc scurt în picioare,
Fată fără cototoare.

XVII

Ciñe dracu n'o văzut
Feçor a bajocorî,
Care nu şfi cotuñîl.

XVIII

Şedeşi fefe pă gunol,
Pân'or viñi după voi
Cu caru cu patru boi,
Cu căruju cu tri cai,
Când or fi Paşfile 'n Mai.

Vărviz.

XIX

Draga tati, mândră fată,
Şi şfî cumu-i măritată,

Ai sedę la măta fată,
Ș' ai trei nemăritată
Și ț-ai porta fefițe,
Ca popa 'vanğilițe.

XX

Bădiță, drăguța ta
Nici din goz nu ă-aș loăa,
Că-i la ăăfi ca și buha,
Nici brânci dă frământat,
Nici picioare dă jocat,
Nici cap dă 'nvălitoare,
Iacă-ă ai ciuma 'n picioare!

XXI

Leliță drăguțu tău
Bun ar fi ciuhă la grâu
Că-i negru ca ș'on tăciune
Pasări pă grâu 'nu s'ar puțe.

XXII

Mărita-m'aș, mărita,
Nu șfiu pita frământa,
Dă lopată n'o șfiu puțe,
Dă nu ă-oi lega cu fuțe.

XXIII

Trecut-o badę d'ace,
Cu uătii d'a ăăfirę,
Și noi d'a ne iubirę;
Dă iubit sânfem dăpartę,
Cum-i Cluju dă Uărade.

XXIV

Zis-o maica, că m'a da,
Dă m'a puțe căpăta;
Zis-o maica, că 'ma vinde,
Numa dă m'a puțe prinde.

Berechie.

XXV

Cine șede inde crește
Miru-mă, că 'nbătrânește,
Că și șed ind'-am crescut,
Mai tânăr aș fi cu mult.

XXVI

Adă Doamne nor cu ploaie,
D'alurile și să moaie,
Și să vadă sat cu sat,
Și văd și Io ce-am lăsat.

XXVII

Frunză verde, frunză verde,
Uom la ũom trage nădejde,
Numa Io cu mândra me
Nu mai trăgem nădejde.

XXVIII

Nu te feme mândra me,
Că cu miine nu-i șede
Numa când nu mi vede.
Nu te feme mândră dragă,
Că cu fiine nu-mi fac trabă
Numa când nu mi de grabă.

XXIX

Frunză verde ș'on bănuș
Nu stă lume 'ntr'on drăguș.
Ba zo stă, dacă-i mândruș!
Frunză verde ș'o frăgușă
Nu stă lume 'ntr'o drăgușă.
Ba zo stă, dacă-i mândrușal!

XXX

Vecină cu fată mândră
Dumnezeo casa-ți aprindă!
Și casa și poiata
Pânce nu-mi dai fata.

Diverse :

I

Codrul, dragă codrul,
Lasă-mă su poala ta,
Că nimică n'oi strîca,
Numa-o creangă m-oi tăie
Și-m acăț armele'n Ie,
Dușcuja și sabiie.

II

Codrul cu frunză lungă,
Dice ploaiie, nu f'ajungă,
Codrul cu frunză lată,
Dice pfatra nu fe bată,
C'am trecut pân fiin' odată,
Țupaș poala păstă miie
Și mă feriș d'o rușie.

III

Frunză verde dă prunuț,
Avusăi și Io drăguț
Și dușmații mi-l aflare,
La mare bir îl băgară.
Iel dă frica birului
Trecu apa Iulului;
Când pă apă jumătate
Stătu'n loc și-m scrisă carfe;
Țiie mândră sănătate,
Că dă miie n'avuș parfe,
Tu îi face mândră biie,
Că mai sânt voiñici ca miie,
Numa Io oi face rău,
Că nu ieste 'n portu tău,
Nici la stat, nici la cotat,
Nici la dulce sărutat.

Sarcău.

IV

Frunză verde stăjerel,
Cătu-i ũomu tiñerel,

Să iaă doru dă Iel;
Dară dacă 'nbătrâneșfe,
N'imărui nu-i trăbuleșfe.

V

Grăbi maica dă mă dede,
La ocol cu Iarbă verde,
Ies afară și văd boi,
Văzui tufe și tufoi;
Ies afară și văd vaci,
Văzui tufe și copaci.

VI

Până-i lumę n'oi uita
Țara meș și pă maica,
Până-i lumę nu uit Ieu
Țara meș și satu mîieu;
Mai biîe în satu tău
Și bei apă dint'on tău,
Dăcât în țară streină
Și bei apă dîn fântână.

VII

Grăbi mama dă mă dede
Dup'on pui dă mămălede,
Nici n' aude, nici nu vede;
Nici n' aude, ce zîc Io,
Bafe mi l-ar Dumnezo.

VIII

Cātu-i lumę și țara,
Nu-i slușnică, ca nora,
Că Ię Iuū' o mână, mere
Și sâmbriie nu ș'o cere;
Ię să duce și dăscuță,
Omeîil' nici o lecuță,
Spârficată și 'ncălțată,
Omiîile nici odată.

IX

Dragu-mi bădița băl,
C'o gură dă apă-l spal,
Da pă cela bărnăcit
Trabă *Bărcău* oprii
Și sopon dă tri argint.

X

Nu fe uita lele hei,
Nu fe uita 'n ăfii mnei.
Uăfii mnei nu-s dă oglindă
Și îți coși fața dă mândră,
Fața me-i față dă domn,
A ta-i bujetă dă somn.
Nu Ieșf roșie dă grasă,
Ci Ieșf mândră dă albele,
Roșie dă rumețele.

Dopești.

XI

Horile mele nu-s bune,
Că trag tă amărăciune,
Horile mele nu-m plac,
Că trag tă a ũom sărac;
Că la ũomu cel strein
Nici horile nu îi vin,
Că la ũomu cel sărac
Nici horile nu îi plac. —

XII

Ciñ' ărdit horile
Aibă trup, ca florile
Și obraz, ca rugile,
Trecăi supărările.
Că horile-s bune tare
La ũomu cu supărare,
Că Io când mă cam supăr
Cu horile m'astămpăr.

Margine.

XIII

Mărgând sara pă uliță,
Tă trag căfe o horiță,
Căfe mândre m'auze,
Tăfe ușe dășfide
Și cu mâna în façe:
Vină bađe, vină drag,
Ș'asară fam așteptat
Tă cu foc și cu lumină
Și cu dor dăla irimă,
Dac'am văzù, că nu vii,
Pusam capu căpătii,
Cu dragoste mă 'nvălii.

XIV

Foaie verde dă bujor,
Nici la toamnă nu mă 'nsor
Dă gurile tuturor.
Foaie verde și una,
Rău mă doare irima
După ăareciñeva,
După mândra săraca.

XV

Fusu mñeu cu roată sură,
Sai în ăăfii cui nu fură,
Fusu mñeu cu roată verde,
Sai în ăăfii cui nu vede;
Sfărăi fus și nu pica,
Că nu-i ciñe f-apuca.
Iest' on mutalău la ușe,
Nici apucă, nici să duce;
Iest' on mutalău la masă,
Nici apucă, nici să lasă.

Săplac.

XVI

Măi bădiță, bađe mñeu,
Trecui joi pă lângă voi,
Ș'auzii pă măta 'n casă,

Cum dăde cu pumnu 'n masă,
Că-i trăbă noră frumoasă.
Ce cu coșița ce răgră,
Iar fi mânăta mai dragă,
Păru mîneu îi gălbînor,
Nu-i pocî fi mânăta nor(ă),
Casa voastă-i casă gre,
Măta îi mulere re.

XVII

Mult mă'ntreabă codrurile,
Ce mă mînc cu gândurile?
Spusăi codrului așe:
Lezîne-i dă fiîne codrule,
Primăvara 'ntâîneresti,
Dă cu toamna 'nbătrînești;
Da io dac' oi bătrîni,
Mai mult foc' a 'ntîneri.

XVIII

Vasalică fică creață!
Treci vale și mă ie'n brață!
Trecea dracu pîn zmicilă
Și'm fac gacile de fină,
Că n'am ciîne la spăla,
C'o mărs mândra la măsă.

XIX

Ce ieși bađe supărat
Cu clopu pă ofi lăsat?
Uo spusuț'o oareciîne,
Să nu mai șezi lîngă miîne?
Dă-i șede, dă nu-i șede
Prima me tă n'a scăde,
Da pana din clopu tău
Scădeua de doru mîneu!

XX

Măi mîndruță mândra mea
Spuîne tu la maică ta,

Roit

Să 'ngrădească ulița
Tă cu pari și cu nuiete
Nu c'oatâte voarbe rele,
Pă d'asupra pună spiți
Că noi să nu ne 'ntâlhim.

XXI

Cafe me dela mândra
Crescut'o iarbă pă ia,
Pă cafe me dela joc
Poafe crește busuioc,
Că io n'am avut noroc.
Și pă ce din șezătoare
Poafe crește iarbă verde
Că io nu mai trag nădejde.

XXII

Cine n'are 'n lume drag,
Până'n lume-i tă befaș;
Io știu asta după mine,
Cum-i astăzi nu-mi altă,
Biște nu-mi niciodată.

XXIII

La mândra când a viți
Mândru casa i-oi tomți:
La obloace — busuioc
La grinzele — folofele
La căpătiu — măr gutiu
Și la ușe — un bot de ruge.
Fă-mă Doamne ce mi-i face,
Fă-mă până dă bujor
La mândra în podișor,
Fă-mă Doamne busuioc
La mândruța pă obloc,
Să vad pă masa cum cină,
Pă mândruța cum s'alină.

Mocirla.

XXIV

Mărg în lume după biîne,
Vin acasă n'am pă nîme;
Cot în cer, cot în pămînt,
Cot în tăfe laturile,
Nu văd numa gardurile.
Țipai ofii păst'on đal,
Văd o fată dă Munfan
Cu păruju desplăfită
Și cu gura așa zice;
„Măi păruj păruju mîeu
Crește iarbă 'n femefeu,
Te cosască cosașii
Și t'arunce pă câmpie
Și te faci bucium de vie,
Din bucium un struguraș
Și te mănçe un fecioraș
Ș'apoi să viie la miîne
Și mă ieie de soție“.

Alejd.

Descânțece.

A. *Descânțece de sclintit :*

I

Să luară Dumńeazo
Cu Sîn-Pfetru,
Cu cal dă aur,
Cu zbici dă aur,
La pod dă aur.
Calu la pod o sosît,
Picioru și l-o sclinfit.
Stăi Petre
La loc și-'l puîem :
Pfele la pfele,
Carîe cu carîe,
Sânge cu sânge,
Vână cu vână,
Măduă cu măduă,

Uos cu ũos,
Că nimică nu i-o fost!
Așe și fiŃe Doamne cu Iac,
Ca Maica sfântă când fo dat;
Maica sfântă când fo dat,
N'anică nu Ńi s'o 'ntâmpat.
— Și nimică și nu-Ńi fiŃe (N. N.)
D'amu și până 'nveciŃe.
L'acu-i Doamne dăla fine,
Dăscântatu dăla miŃe.

II

Să luară, să dusă
P'on pod dă aur,
Când pă podeauă o pășit,
Podeaua s'o clăfiŃit,
Pioru s'o sclinfiŃit.
Dă Doamne și să 'ncheŃe
Ciont la ciont,
Carne cu carne,
Pfele cu pfele,
MăduŃă cu măduŃă. (de 9-ori)

Petreu..

B. *Descântec de zgaibă:*

Mă 'ntălniŃi c'o fată mare,
IuŃă meri tu fată mare
Cu zgaiba zgeibilor?
Io mă duc în (N. N.),
Acolo oi piŃiga,
Acolo oi împunge,
Acolo oi străpunge. —
T'e cunŃen cu cunŃenu miŃeu,
Cu puŃeŃe li Dumnezeu,
Cu 7 cefe dă fefe,
Cu slujbile dîn 99 dă beserici;
Acolo nu împunge, nu străpunge,
Ce fe Ńe și fe du în codrii pustii,.

Acolo vacă ńagră nu răgeşe,
Cocoş ńegru nu mai cântă,
Foc roşiu nu mai arde,
Acolo te veseleşte,
Acolo te boncăleşte,
Acolo te veseleşte.

Sân-Lazar.

C. *Descântec de spăriet :*

Dăcumva Ieşf spăriet
Dă nouă spărieţi,
Dăcumva Ieşf spăriet
Dă ũopt spărieţi,
Dăcumva Ieşf spăriet
Dă şapfe spărieţi.. (până la unu)
Până unu, nici unu. (de 9-ori)

D. *Descântece de deochiu :*

I

Inde mereţi voi
99 dă strigoii ?
Inde mereţi voi
99 dă moroi ?
La (N. N.), că l-am aflat,
Că-i gras şi frumos,
Că-i a nost;
Sângele l-om be,
Puferę l-om lua. —
La inde confin
Cu glasu mńeu,
Cu puferę li Dumńezeu,
Că acolo nucumva şi mereţi,
Ci mereţi,
Inde cocoşi negrii
Nu cântă,
Inde vaca ńagră
Nu răgeşe.

Marie sfântă,
Maică preacurată,
Ajută-m!
Așe și fiie Doamnie cu Iac,
Ca Maica sfântă când fo dat,
Că nimică nu ț-o fo.
Că nimică și nu-i fiie (lui N. N.)
D'amu și până 'n veciie.

Ghetea.

II

Mă luai pă asta cale,
Pă la ulița ce mare,
Mă 'ntălîii cu muroile,
Strâgoile.
Sângele băură,
Zi dă moarfe dădură. —
Vă confin cu cunfenu mîneu,
Cu puferę li Dumńezeu,
Sângele nu-i bereși,
Zi dă moarfe nu-i dareși,
Ce vă luași pă đalu corbului,
Sângele-i beși,
Carńe-i mńancași,
Zi dă moarfe-i dași.
Prunc' ęiesta și rńmńie ęurat,
Ca Dumńezo, ce l-o dat.
N'ımică nu i-o fo,
N'ımică nu-i fiie,
Ca Dumńezo, ce l-o dat,
Ca maica, care l-o făcut.

Abram.

III

Fugi dă dńuńfi curat, nńcurat,
Că f-e ajunge abur dă suflet bofezat,
Cum f-ajunge, cum ńn douń fe rumpe,
Fugi tare, ca vńntu,
Că ieși greu ca pńmńntu;

Fuși tare în mare,
Acolo și pferi și să răspferi,
Cum pferere raua dă soare
Și bruma dă mare
Și scopitu su picioare.
Da N. N. și rămâte curat și luminat,
Ca și argintu cel străcurat,
Ca și Ristos când l-o dat,
Că nimică nu i-o fo.
Și nimică și nu-i fife
Din ciasu d'amu.
Din gura meș dăscântat,
Dă Dumniezo l'ac și sănătafe dat.

Notă. Descântecul se zice de 9-ori. Când zice: „Și bruma dă mare” suflă peste un pocal, în care se stânge cărbune; suflă în sămnul crucii și face cruce cu mâna peste pocal, după aceste scuipe pe pământ și-l calcă. Când zice »Fuși tare ca vântu« iar suflă și face cruce peste pocal. Jarul ce să stinge, trebuie să fie adus dintr'o groapă părăsită, deoarece numai în cazul acesta folosește descântecul. Dacă jarul sfârăe, când se pune în pocalul cu apă și se așază pe fund, descântecul folosește, în caz contrar nu. Din apă bea de 3-ori acela, pentru care se face descântecul și se spală pe față, pe mâni și picioare cu apa din pocal.

Pocei.

VERIFICAT

VERIFICAT
2017